

Са благословом
Митрополита
црногорско-приморског,
зетско-брдског и скендеријског
АМФИЛОХИЈА

Издавач:

СВЕТИГОРА

Издавачка установа
Митрополије Црногорско-приморске

Уредник:

Протојереј Радомир Никчевић

Са руског:

Младен Станковић

Рецензент:

Митрополит Амфилохије (Радовић)

Штампа:

Штампарија

Митрополије црногорско-приморске
"Свети Василије Острошки". Никшић

Св. Филарет Московски **ОСНОВЕ** **ПРАВОСЛАВНЕ** **ВЕРЕ**

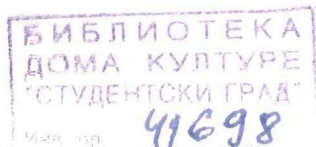

ЦЕТИЊЕ
2000.

*Као образац здраве науке
имај оно што си чуо од мене
у вери и љубави у Христју Исусу.*

(2. Тим. 1, 13)

ОСНОВНИ ПОЈМОВИ ВЕРЕ ПРАВОСЛАВНЕ

1. Православни катихизис (вероучење) представља поуку о православној хришћанској вери која се предаје сваком Хришћанину ради благоугађања Богу и спасења душе.

2. Реч "катихизис" преведена са грчког језика значи оглашење, усмено поучавање, а сходно употреби још од апостолског доба, овом се речју означава основно учење о православној хришћанској вери које је неопходно сваком Хришћанину (Лк. 1, 4; Дап. 18, 25).

3. За благоугађање Богу и за спасење душе потребни су, најпре, познање истинског Бога и права вера у Њега, а као друго - живот по вери и добра дела.

4. Вера је неопходна зато што, како сведочи реч Божија, без вере није могуће угодити Богу (Јевр. 11, 6).

5. Веру неразднојно треба да прате живот по вери и добра дела, јер, како сведочи реч Божија, вера без дела мртва је (Јаковљ. 2, 20).

6. Према објашњењу Светог Апостола Павла, вера је основ свега чему се надамо, потврда ствари невидљивих (Јевр. 11, 1).

7. Разлика између знања и вере је у томе што знање за предмет има видљиво и схватљиво, а вера - невидљиво и чак несхватљиво. Знање се заснива на искуству или истраживању предмета, а вера на поверењу у сведочанство Истине. Знање припада уму, мада може да делује и на срце; вера припада превасходно срцу, иако отпочиње у мислима.

8. У учењу побожности захтева се не само знање него и вера, јер је главни предмет овога учења Невидљиви и Несхватљиви Бог и Премудрост Божија у тајни скривена. Стога многи делови овога учења не могу да буду обухваћени разумним познањем, него могу да буду примљени само вером. "Вера" - каже Свети Кирил Јерусалимски - „представља око које озарује сваку савест; она човеку предаје знање. Јер, каже Пророк, *ако не верујете нећете разумети* (Иса. 7,9)" (Пета катихеза за оглашене).

9. Свети Кирил објашњава неопходност вере још и на следећи начин: "Не сматра се вера за велико само међу нама који носимо Име Христово, него се вером савршава и све оно што се савршава у свету, чак и од стране људи који су Цркви туђи. На вери се темељи земљорадња: јер онај ко не верује да ће обратити плодове који ће израсти, неће хтети да се помучи. Вером се руководе морепловци - поверивши своју судбину малом комаду дрвета и претпоставивши непостојано кретање таласа тврђем елементу, земљи - они се препуштају неизвесним надама имајући уз себе само веру, у коју се уздају више но у било какву котву (Пета катихеза за оглашене).

О БОЖАНСКОМ ОТКРИВЕЊУ

10. Учење Православне Цркве ми црпимо из Божанског Откривења.

11. Под "Божанским Откривењем" подразумева се оно што је Сам Бог открио људима, како би они могли да исправно и спасоносно верују у Њега и поштују Га како доликује.

12. Бог је такво Откривење дао за све људе, јер је оно потребно свима и спасоносно је за све, но пошто нису сви људи били способни да Откривење приме непосредно од Бога, Он је изабрао нарочите гласнике Свога Откривења, који би га предали свим људима који желе да га прихвате.

13. Откривење од Бога нису сви људи у стању непосредно да приме због греховне нечистоте и слабости духа.

14. Гласници Откривења Божијег били су Адам, Ноје, Авраам, Мојсије и други Пророци. Они су примили и проповедали основе Откривења Божијег; у пуности, пак, и савршенству Откривење Божије на земљу је донео, и распространио га по Васељени преко својих ученика и Апостола, Оваплоћени Син Божији, Господ наш Исус Христос.

Апостол Павле на почетку своје Посланице Јеврејима каже: *Бог, Који је из давнине много пута и разним начинима говорио Оцима преко Пророка, у ове последње дане говорио је на-*

ма преко Сина, Којега постави наследником свега, кроз Којега је и векове створио (Јевр. 1, 1-2).

Исти Апостол Коринћанима пише: *Говоримо премудрост Божију, у тајни сакривену, коју предодреди Бог пре векова за славу нашу, коју ни један од кнезова овог века није познао... А нама Бог откри Духом Својим; јер Дух све испитује, и дубине Божије* (1. Кор. 2, 7-8,10).

Јеванђелист Јован у Јеванђељу пише: *Бога нико није видео никад: Јединородни Син Који је у наручју Оца, Он га објави* (Јн. 1,18).

Сам Исус Христос каже: *Нико не зна Сина до Отац; нити Оца ко зна до Син, и ако Син хоће коме открити* (Мт. 11, 27).

15. Човек може да познаје Бога кроз посматрање света који је Бог створио, али такво познање је несавршено и недовољно, и може да послужи само као припрема за веру или као некаква помоћ за познање Бога из Његовог Откривења.

Јер што је на Њему невидљиво, од постања света умом се на створењима јасно види, Његова вечна сила и Божанство (Римљ. 1, 20).

Створио је од једне крви сваки народ човечанства да станује по свему лицу земаљскоме, и поставио је унапред одређена времена и међе њихова борављења, да траже Господа, не би ли га додирнули и нашли, мада Он није далеко ни од једнога од нас. Јер у Њему живимо, и крећемо се, и јесмо (Дап. 17, 26-28).

"Према томе, вери у Бога претходи мисао да Бог постоји, до које долазимо преко творевине. Пажљиво посматрајући створени свет ми познајемо да је Бог Премудар, Свемогућ, Добар; такође, познајемо и све Његове невидљиве особине. На тај начин прихватамо Га као Врховног Владика. Пошто је Бог Творац целог света, а ми представљамо део света, произилази да је Бог и наш Творац. За овим познањем следи вера, а за вером - поклоњење" (Св. Василије Велики, Посланица 232).

О СВЕТОМ ПРЕДАЊУ И СВЕТОМ ПИСМУ

16. Божанско Откривење се међу људима шири и чува у истинској Цркви на два начина: посредством Светог Предања и Светог Писма.

17. Под "Светим Предањем" подразумева се оно што људи који истински верују и који поштују Бога речју и делом предају један другоме и претци потомцима: учење вере, Закон Божији, Свете Тајне и свештене обреде.

18. Сви који заиста верују, сједињени Светим Предањем вере, у целини и прејемствено*, како је Божански установљено, чине Цркву, која и јесте верни чувар Светог Предања, или, по речима Светог Апостола Павла - *Црква Бога живог, стуб и тврђава истине* (1. Тим. 3,15).

19. Светим Писмом називају се књиге које је написао Дух Божији преко од Бога освећених људи који се зову Пророци и Апостоли. Ове књиге се обично називају Библијом.

* Тј. по предавању благодатних дарова, вере и богопознања од Светих Апостола преко њихових ученика до данашњих епископа.

20. "Библија" је грчка реч. Она значи - "Књиге". Овим називом изражава се то да су Свештене Књиге достојне пажње више од свих других књига.

21. Најстарији и првобитни начин ширења Откривења Божијег јесте Свето Предање. Од Адама до Мојсеја није било Свештених књига. Сам Господ наш Исус Христос је Своје Божанско учење и заповести предао Својим ученицима речју и примером, а не књигом. И Апостоли су испрва ширили веру и утврђивали Цркву Христову на исти начин - усмено. Неопходност Предања види се и из тога што књигама не могу да се користе сви, а Предањем могу.

22. Свето Писмо дато је зато да би се Откривење Божије сачувало тачније и непромењено. У Светом Писму ми читамо речи Пророка и Апостола управо онако као да смо живели са њима и слушали их, без обзира на то што су Свештене Књиге написане неколико векова и миленијума пре нашег времена.

23. Ми смо дужни да чувамо Свето Предање, као сасвим гласно Божанском Откривењу и Светом Писму, чему нас учи и само Свето Писмо - Апостол Павле пише: *Тако дакле, браћо, стојте чврсто и држите предања којима сте научени, било нашом речју, било посланицом* (2. Сол. 2, 15).

24. Предање је и сада неопходно за правилно схватање Светог Писма, за правилно савршавање Светих Тајни и очување свештених обреда у чистоти њиховог првобитног поретка.

Свети Василије Велики о томе каже следеће: "Од догмата и поука сачуваних у Цркви неке имамо у писаном облику, док смо неке примили од апостолског предања, кроз прејемство у тајности. И једно и друго има исту силу за побожност, чему неће противречити нико ко је макар и мало упућен у црквени поредак. Јер ако се усудимо да одбацимо неписане обичаје, као да они нису од великог значаја, неприметно ћемо нанети штету

Јеванђељу у ономе што је најважније, а од апостолске ће проповеди остати тек пусто име. Подсетимо, на пример, најпре на оно прво и најопштије: ко је писмом учио да се они који се уздају у Име Господа нашег Исуса Христа осењују знаком крста? Која нас је посланица учила да се на молитви окрећемо ка истоку? Ко нам је од Светих написмено оставио речи призивања (Духа Светога) у претварању Евхаристијског Хлеба и Чаше Благослова? Јер ми се не задовољавамо оним речима које помињу Апостол или Јеванђеље, него и пре и после њих произносимо и друге, које смо примили из неписаног учења и које имају велику силу за савршавање Свете Тајне. Такође, по ком то писму благосиљамо воду Крштења, и јелеј Помазања, па још и самог онога који се крштава? Зар то не чинимо по (у Светом Писму) прећутаном и тајном Предању. И шта још? Која нас је писана реч научила и самом помазивању јелејем? Одакле трикратно погружење човека и остало што се односи на крштење; из ког је то писма узето одрицање од сатане и анђела његових? Није ли узето из овог необнародованог и необјављеног учења које су Оци наши сачували у ћутању недоступном за љубопитљивост и изношење, пошто су са разлогом били научени да ћутањем чувају светињу Тајни? Јер како би се могло писмено објављивати учење о ономе на шта некрштенима није допуштено ни да погледају?" (Правило 27. О Светом Духу. Гл. 27).

О СВЕТОМ ПИСМУ

25. Свештене Књиге су написане у различита времена. Једне - пре Рођења Христовог, друге - после.

26. Ове две целине Свештених Књига имају посебне називе. Оне које су написане пре Рођења Христовог називају се књигама Старог Завета; оне пак које су написане после Рођења Христовог називају се књигама Новог Завета.

27. Стари и Нови Завет - то је, другачије речено, стари и нови савез Бога са човеком.

28. Стари Завет се састојао у томе што је Бог обећао да ће људима даровати Божанског Спаситеља и припремао их је да Га приме.

29. За примање Спаситеља Бог је људе припремао откривењима, пророштвима и прасликама.

30. Нови Завет се састоји у томе што је Бог људима заиста даровао Божанског Спаситеља, Јединородног Сина Свога, Исуса Христа.

31. Свети Кирило Јерусалимски, Свети Атанасије Велики и преподобни Јован Дамаскин прихватају бројку од двадесет две Свештене књиге Старог Завета, сходно броју слова првоби-

тног јеврејског језика (Св. Атанасије, 39. Празнична посланица; Преп. Јован Дамаскин, Тачно изложење вере Православне, књ. 4, гл. 17).

32. Јеврејско бројање заслужује пажњу зато што њима (Јеврејима) - како каже Апостол Павле - (биде) поверене речи Божије, и зато што је новозаветна хришћанска Црква примила старозаветне Свештене Књиге од старозаветне јеврејске цркве (Римљ. 3, 2).

33. Старозаветне књиге Свети Кирило и Атанасије овако набрајају:

1. Књига Постања (тј. Прва Мојсијева),
2. Излазак (Друга Мојсијева),
3. Левитска (Трећа Мојсијева),
4. Бројеви (Четврта Мојсијева),
5. Закони поновљени (Пета Мојсијева),
6. Књига Исуса Навина,
7. Књига о Судијама и као додаток њој Књига о Рути,
8. Прва и друга књига о Царевима као два дела једне књиге,
9. Трећа и четврта књига о царевима,
10. Прва и друга књига Дневника (тј. Паралипоменон),
11. Књига Јездрина прва и друга, која се према грчком наслову зове Немијина,
12. Књига о Јестири,
13. Књига о Јову,
14. Псалтир,
15. Приче Соломонове,
16. Књига проповедникова, истога писца,
17. Песма над песмама, његова,
18. Књига пророка Исаије,
19. Књига пророка Јеремије,
20. Књига пророка Језекиља,
21. Књига пророка Данила,
22. Књиге дванаест Пророка.

34. У овом набрајању старозаветних књига нису помануте књига Премудрости Исуса, сина Сирахова, као и неке друге књиге којих нема на јеврејском језику (као што су Премудрости Соломонове и Књиге Макавејске).

35. Ми треба да примамо ове последње књиге. За њих Св. Атанасије Велики каже да су од Отаца остављене да их читају они који ступају у Цркву.

36. Према садржају старозаветне књиге могу да се поделе на четири групе:

- 1) законске, које представљају темељ Старог Завета;
- 2) историјске, које садрже првенствено историју побожности;
- 3) поучне, које садрже учење побожности;
- 4) пророчке, које садрже пророштва или предсказања о будућем, а нарочито о Исусу Христу.

37. Законских књига има пет; њих је написао пророк Мојсеј: Постање, Излазак, Левитска, Бројеви, Закони поновљени. Сам Исус Христос даје овим књигама заједнички назив - Закон Мојсејев (Лк. 24, 44).

38. Књига Постања садржи повест о стварању света и човека, а такође и историју и поредак побожности у прва времена људског рода.

39. Остале четири књиге Мојсејеве садрже историју побожности из времена пророка Мојсеја и Закон који је преко њега дат од Бога.

40. Историјске књиге Старог Завета су књига Исуса Навина, о Судијама, о Рути, о Царевима, књига Дневника, те књиге Јездрина, Немијина и о Јестири.

41. Поучне књиге су књига о Јову, Псалтир и књиге Соломонове (Приче Соломонове, Књига проповедника, Песма над песмама).

42. Псалтир заједно са учењем побожности садржи и осврте на историју и многа пророштва о Христу Спаситељу. Псалтир представља најважнији путоказ у молитви и прослављању Бога, те се стога стално употребљава у црквеном богослужењу.

43. Пророчке књиге су књиге пророка Исаије, Јеремије, Језекиља, Данила и дванаест других Пророка.

44. Новозаветних књига има двадесет седам.

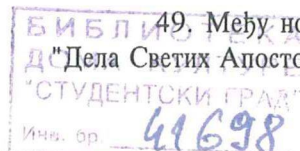
45. Законским књигама, тј. окосницом Новог Завета, оправдано можемо да назовемо Јеванђеље, које чине четири књиге јеванђелиста Матеја, Марка, Луке и Јована.

46. "Јеванђеље" је грчка реч која означава "благовест", тј. добру и радосну вест.

47. Књиге које називамо Јеванђељем благовесте о Божанству Господа нашег Исуса Христа, о Његовом доласку на земљу, о Његовом животу на земљи, о Његовим чудесним делима и спасоносном учењу, и коначно, о Његовој Крсној смрти, славном Васкрсењу и Вознесењу на небо.

48. Ове књиге назване су Јеванђељем зато што за људе не може бити боље и радосније вести, него што је вест о Божанском Спаситељу и о вечном спасењу. Управо због тога читање Јеванђеља у цркви сваки пут се најављује и праћено је радосним клицањем: "Слава Теби, Господе, слава Теби!"

49. Међу новозаветним књигама, историјска књига је "Дела Светих Апостола".

50. Она приповеда о силаску Светог Духа на Апостоле и о ширењу хришћанске Цркве преко њих.

51. Реч "апостол" значи "посланик". Овим именом називају се избрани ученици Господа нашег Исуса Христа, које је Он послао да проповедају Јеванђеље.

52. Поучне књиге Новог Завета - то су седам Саборних посланица: једна Апостола Јакова, две Петрове, три Јованове, једна Јудина, као и четрнаест посланица Апостола Павла: Римљанима, две Коринћанима, Галатима, Ефесцима, Филипљанима, Колошанима, две Солуњанима, две Тимотеју, Титу, Филимону и Јеврејима.

53. Међу књигама Новог Завета постоји и пророчка књига - то је Апокалипса Св. ап. Јована.

54. У преводу са грчког реч Апокалипса значи "Откривење".

55. Ова књига садржи тајанствене представе будућих догађаја у Цркви Христовој и целом свету.

56. Приликом читања Светог Писма неопходно је држати се следећег. Као прво, потребно је читати га са побожношћу, као реч Божију, и уз молитву за његово разумевање; као друго, треба га читати са чистом намером - да бисмо се поучавали у вери и добили подстицај за добра дела; као треће, потребно је разумевати га у складу са тумачењем Православне Цркве и Светих Отаца.

57. Када Црква пружа учење Откривења Божијег и Светог Писма људима којима оно није познато, она им указује на следећа обележја из којих се види да је то истинска реч Божија:

1) узвишеност овога учења, која сведочи о томе да оно не може да буде проналазак људског ума;

2) чистоту тога учења, која показује да је оно произашло од најчистијег ума Божијег;

3) пророштва;

4) чудеса;

5) силину утицаја тога учења на људска срца, својствену само сили Божијој.

58. Пророштва представљају обележје истинског Откривења Божијег, и то може да се појасни на примеру. Пророк Исаија је предсказао рођење Христа Спаситеља од Дјеве, што природни људски разум није могао ни да замисли. Неколико стотина година након тога пророштва, Господ Исус Христос се родио од пресвете Дјеве Марије. Немогуће је не видети да је пророштво било реч Свезнајућег Бога, а остварење пророштва - дело Бога Свемогућег. Зато и Свети јеванђелист Матеј, описујући Рођење Христово, наводи пророштво Исаијино: *А све се ово догодило да се испуни што је Господ казао преко пророка који говори: Ето, девојка ће зачети, и родиће сина, и наденуће му име Емануил, што ће рећи: С нама Бог (Мт. 1, 22-23).*

59. Чудеса - то су дела која не могу бити учињена људском силом ни умећем, него само свемогућом силом Божијом. На пример - васкрснути мртвога.

60. Чудеса представљају обележје истинске речи Божије. Ко твори истинска чудеса, тај делује силом Божијом, и сходно томе, угодан је Богу и суделује у Духу Божијем. А таквом човеку својствено је да говори само чисту истину. Стога кроз њега без сумње говори Реч Божија. Зато и Сам Господ наш Исус Христос чудеса сматра за важно сведочанство Свога Божанског посланства: *Ја имам сведочанство веће од Јованова; јер дела која ми даде Отац да их свршим, ова дела која Ја чиним, сведоче за Мене да ме је Отац послао (Јн. 5, 36).*

61. Моћно деловање хришћанског учења нарочито може да се види на примеру дванаест Апостола који су избрани

међу сиромашним, неуким људима, ниског друштвеног положаја. Ипак, они су тим учењем победили и покорили Христу силне, мудре и богате, цареве и царства.

САДРЖАЈ ПРАВОСЛАВНОГ ВЕРОУЧЕЊА

62. Да би се правилно представио садржај учења побожности, за основу се, према књизи "Православно исповедање" коју су одобрили Православни Источни Патријарси, може узети изрека Апостола Павла о томе да за Хришћанина у овом животу темељ треба да буду ВЕРА, НАДА и ЉУБАВ. *А сад остаје вера, нада, љубав, ово троје* (1. Кор. 13,13).

Хришћанину су дакле потребни:

као прво, учење о вери у Бога и у тајне које Он открива;

као друго, учење о нади у Бога и средствима за утврђивање у њој;

и као треће, учење о љубави према Богу и према свему што Он заповеда да се љуби.

63. Црква нас у учење о вери уводи Символом Вере.

64. За руководство у учењу о нади могу да се узму изреке Господње о блаженству и Молитва Господња.

65. Основно учење о љубави може се пронаћи у десет заповести Закона Божијег, а такође и у Новом Завету (Мт. 5, 44, 46; 10, 37. Mk. 12, 30-33. Лк. 7, 47; 11, 42. Јн. 13, 34-35. 1. Кор. 13, 1-9 и др.).

„Ја сам Пут, Истина и Живот“

О ВЕРИ ПРАВОСЛАВНОЈ

О СИМВОЛУ ВЕРЕ УОПШТЕ И О ЊЕГОВОМ ПОРЕКЛУ

66. Символ вере је учење о основним истинама хришћанске вере, изложено кратким и прецизним речима.

67. (Символ вере гласи):

1) Верујем у једнога Бога, Оца, Сведржитеља, Творца Неба и земље и свега видљивог и невидљивог.

2) И у једнога Господа Исуса Христа, Сина Божијег, Јединородног, од Оца рођеног пре свих векова; Светлост од Светлости, Бога истинитог од Бога истинитог, рођеног, не створеног, једносушног Оцу, кроз кога је све постало;

3) Који је ради нас људи и ради нашег спасења сишао са Небеса, и оваплотио се од Духа Светога и Марије Дјеве и постао човек;

4) И Који је распет за нас у време Понтија Пилата, и страдао и погребен;

5) И Који је васкрсао у трећи дан по Писму;

6) И Који се узнео на Небеса и седи с десне стране Оцу;

7) И Који ће опет доћи са славом да суди живима и мртвима, и Његовом Царству неће бити краја.

8) И у Духа Светог, Господа, Животворног, Који од Оца исходи, Који се са Оцем и Сином заједно поштује и заједно слави, Који је говорио кроз Пророке.

9) У Једну, Свету, Саборну и Апостолску Цркву.

- 10) Исповедам једно крштење за опроштење грехова.
- 11) Чекам васкрсење мртвих.
- 12) И живот будућег века. Амин.

68. Учење вере овако су изложили оци Првог и Другог Васељенског Сабора.

69. Васељенски Сабор - то је сабор пастира и учитеља хришћанске Саборне Цркве, по могућности из целе васељене, сазван ради утврђивања истинитог учења и поретка међу Хришћанима.

70. Васељенских Сабора било је седам:

1. у Никеји - 325. г.
2. у Константинопољу - 381. г.
3. у Ефесу - 431. г.
4. у Халкидону - 451. г.
5. у Константинопољу - 553. г.
6. у Константинопољу - 680 г.
7. у Константинопољу - 787. г.

71. Пракса сазивања сабора почива на примеру Апостола, који су сазвали Сабор у Јерусалиму (Дап. 15). Као основ за то служе и речи Самог Господа Исуса Христа које дају одредбама Цркве такву важност, да се онај ко их нарушава сматра лишеним благодати попут незнабошца. *Ако ли не послуша ни Цркву, нека ти буде као незнабожац и цариник* (Мт. 18, 17). Начин на који Васељенска Црква доноси своје одредбе јесте Васељенски Сабор.

72. Први и Други Васељенски Сабор, на којима је састављен символ вере, били су сазвани због следећих разлога: први - ради утврђивања истинитог учења о Сину Божијем, а против лажног учења Аријевог, и други - ради утврђивања учења о Духу Светом, против лажног учења Македонијевог.

73. Први Васељенски Сабор саставио је 20 правила (или канона), док је Други Васељенски Сабор саставио 7 правила.

О ЧЛАНОВИМА СИМВОЛА ВЕРЕ

74. Да бисмо што боље схватили Васељенски Символ вере, треба да обратимо пажњу на његову поделу на дванаест чланова, или делова, и да размотримо сваки члан посебно.

75. У првом члану Символа вере говори се о Богу, нарочито о Првој Ипостаси Свете Тројице - о Богу Оцу и о Богу као Творцу света.

У другом члану говори се о Другој Ипостаси (Лицу) Свете Тројице, о Господу Исусу Христу, Сину Божијем.

У трећем члану - о Оваплоћењу Сина Божијег.

У четвртном члану - о страдању и смрти Исуса Христа.

У петом члану - о Васкрсењу Исуса Христа.

У шестом члану - о Вазнесењу Исуса Христа на Небо.

У седмом члану - о Другом Доласку Исуса Христа на земљу.

У осмом члану - о Трећој Ипостаси (Лицу) Свете Тројице, Духу Светом.

У деветом члану - о Цркви.

У десетом члану - о Крштењу, при чему се подразумевају и друге Свете Тајне.

У једанаестом члану - о будућем (свеопштем) Васкрсењу мртвих.

У дванаестом члану говори се о Вечном Животу.

О ПРВОМ ЧЛАНУ СИМВОЛА ВЕРЕ

"Верујем у Једнога Бога Оца, Сведржитеља, Творца Неба и земље и свега видљивог и невидљивог."

76. Веровати у Бога - значи бити тврдо убеђен у Његово постојање, Његове особине и дела, и свим срцем прихватати речи Његовог Откривења о спасењу рода људског.

77. Из Светог Писма може се сазнати у чему треба да се огледа вера у Бога. Апостол Павле пише: *Без вере није могуће угодити Богу; јер онај који прилази Богу треба да верује да Бог постоји и да Он награђује оне који Га траже* (Јевр. 11, 6). Дејство вере у Хришћанима Апостол представља следећом молитвом Богу за њих: *Да вам по богатству славе Своје даде силу, да ојачате Духом Његовим у унутарњем човеку, да се Христос вером усели у срца ваша* (Еф. 3, 16-17).

78. Права вера у Бога најнепосредније се огледа у исповедању вере.

79. Исповедати веру - значи отворено признавати да се држимо православне вере, и то са таквом искреношћу и чврстином, да ни прелести (обмане), ни претње, ни мучења, па чак ни смрт не би могли да нас натерају да се одрекнемо вере у Истиног Бога и у Господа нашег Исуса Христа.

80. Апостол Павле сведочи да је исповедање вере нужно за спасење: *Јер се срцем верује за праведност, а устима се исповеда за спасење* (Римљ. 10,10).

81. За спасење је нужно не само веровати, него и исповедати православну веру, јер ако би се неко одрекао исповедања православне вере да би сачувао пролазни живот или земаљске угодности, он би тиме показао да нема истинску веру у Бога Спаситеља и у будући блажени живот.

82. У Символу вере није речено: верујем у Бога, него је додато: у Једног Бога - зато да би се одбацило лажно учење незнaboжаца, који су, сматрајући створење за Бога, мислили да је богова много.

83. Саме речи учења Светог Писма о јединству Божијем унесене су у Символ вере из следеће изреке Апостола Павла: *нема ниједнога другог Бога осим једнога. Јер ако и има такoзваних богова, било на небу било на земљи, као што је много богова и много господа, али ми имамо само Једнога Бога Оца, од Којега је све и за Којега смо ми, и Једнога Господа Исуса Христа, кроз Којега је све и ми кроз Њега* (1. Кор. 8, 4-6).

84. Сама Суштина Божија не може се познати. Она превазилази свако познање, не само људско, него и анђeosко.

85. О овоме је у Светом Писму преко Апостола Павла речено, да Бог живи у светлости неприступној и да Њега нико од људи не виде, нити може видети (1. Тим. 6, 16).

86. Из Откривења Божијег могу се извући следећи закључци о Суштини Божијој и главним Својствима Божијим: Бог је Дух Вечни, Сведобри, Свезнајући, Свеправедни, Свемоћни, Свеприсутни, Неизмењиви, Сведовољни, Свeблажени.

87. Све ово може да се види из Светог Писма. Сам Господ Исус Христос је рекао: *Бог је Дух* (Јн. 4, 24). О вечности Божијој пророк Давид каже: *Пре него се горе родише и сазда земља и васељена, и од века до века - Ти си Бог* (Пс. 90, 2). У Откривењу Јовановом стоји следеће славословље Богу: *Свет, Свет, Свет јесте Господ Бог Сведржител, Који беше и Који јесте и Који долази* (Откр. 4, 8). Апостол Павле каже да је Јеванђеље објављено *по заповести вечнога Бога* (Римљ. 14, 25).

О Доброти Божијој Сам Исус Христос је рекао: *Нико није добар осим једнога Бога* (Мт. 19, 17). Апостол Јован каже: *Бог је Љубав* (1. Јован. 4, 16). Пророк Давид пева: *Дарежљив је и милосрдан Господ, дуго трпи и велике је милости. Добар је Господ према свима и жалостив на сва дела Своја* (Пс. 145, 8-9).

О Свезнању Божијем Апостол Јован вели: *Бог је већи од срца нашег и зна све* (1. Јован. 3,20). Апостол Павле кличе: *О дубино богатства и премудрости и разума Божијега! Како су неиспитиви судови Његови и неистраживи путеви Његови* (Римљ. 11, 33).

О Праведности суда Божијег пророк Давид каже: *Праведан је Господ, љуби правду; Лице ће Његово видети праведници* (Пс. 11, 7). Апостол Павле вели како ће Бог дати свакоме по делима Његовим и да Бог не гледа ко је ко (Римљ. 2, 6,11).

О Свемоћи Божијој Псалмопојац каже: *Јер Он рече, и постаде; Он заповеди, и показа се* (Пс. 33, 9). Арханђел Гаврило у Јеванђељу каже: *У Бога је све могуће што каже* (Лк. 1, 37).

Свеприсутност Божију Давид представља овако: *Куда бих отишао од Духа Твојега, и од лица Твојега куда бих утекао? Да изађем на небо, Ти си онде; да сиђем у пакао, онде си. Да се дигнем на крилима од зоре, и преселим се на крај мора: и онде ће ме рука Твоја водити, и држати ме десница Твоја. Да речем: мрак ће ме сакрити; али је и ноћ као видело око мене. Ни мрак неће замрачити од Тебе, и ноћ је светла као дан: мрак је као светлост* (Пс. 139, 7-12).

Апостол Јаков пише да код Оца Светлости *нема изменљивости ни сенке промене* (Јаковљ. 1,17).

Апостол Павле каже да Бог не прима угађања од руку човечијих, као да нешто треба Њему, Који Сам даје свима живот и дисање и све (Дап. 17, 25). Он Бога назива *Блажени и Једини Владар, Цар царева и Господар господара* (1. Тим. 6, 15).

88. Бог јесте Дух, иако му Свето Писмо приписује телесне удове, на пример срце, очи, уши, руке. Свето Писмо се ту прилагођава обичном људском језику, и треба га схватити у духовном и узвишеном смислу; на пример, Срце Божије означава Доброту или Љубав Божију, Очи и Уши означавају Свезнање, а Руке - Свемоћ.

89. Бог је свуда, али каже се да Он пребива "на небесима" или "у храму". Да, Бог је свуда, но на небесима је нарочито присутан, тамо Га блажени духови славе у вечној слави; и у храмовима Он је нарочито присутан, благодатно и тајанствено, и верни то присуство побожно примећују и осећају; понекад, оно се показује кроз посебна знамења.

Исус Христос каже: *Где су два или три сабрана у Име Моје, онде сам и Ја међу њима* (Мт. 18, 20).

90. Речи Символа: "*Верујем у Једног Бога Оца*" треба схватити у смислу односа према тајни Свете Тројице, јер Бог је Један по Суштини, али тројичан у Лицима: Отац, Син и Свети Дух - Тројица Једносушна и Нераздељива.

91. О Светој Тројици се говори у Светом Писму. Најважније изреке о овоме у Новом Завету су следеће: *Идите, дакле, и научите све народе крстећи их у име Оца и Сина и Светога Духа* (Мт. 28,19). *Јер је троје што сведочи на небу: Отац, Логос (Реч), и Свети Дух; и ова Тројица су Једно* (1. Јован. 5, 7).

92. О Светој Тројици се говори и у Старом Завету, али не тако јасно. На пример: *Речју Господњом небеса се створише, и духом уста Његових сва војска њихова* (Пс. 33, 6). *Свет, Свет,*

Свет је Господ Саваот, пуна је сва земља славе Његове (Иса. 6, 3).

93. Бог је један у Три Лица. Ми не можемо да разумемо ову дубоку тајну Божију, али верујемо у њу по неизмењивом сведочанству речи Божије: *Шта је у Богу нико не зна осим Духа Божијега* (1. Кор. 2, 11).

94. Лица Свете Тројице међусобно се разликују по томе што се Бог Отац не рађа нити исходи од других Лица; Син Божији се предвечно рађа од Оца; Дух Свети предвечно исходи од Оца.

95. Три Ипостаси или Лица Пресвете Тројице потпуно су истог Божанског достојанства. Као што је Отац Истинити Бог, исто тако је и Син Истинити Бог, и Дух Свети је Истинити Бог, и при томе у Три Ипостаси (Лица) јесте само један Триипостасни (Трилични) Бог.

96. Бог се назива Сведржитељем зато што Он све што постоји одржава Својом силом и Својом вољом.

97. Речи Символа: "*Творца неба и земље и свега видљивог и невидљивог*" говоре о томе да је Бог створио све и да без Бога ничега не може да буде.

98. Ове речи узете су из Светог Писма. Књига Постања почиње речима: У почетку створи Бог небо и земљу. Апостол Павле о Исусу Христу, Сину Божијем, каже следеће: *Јер Њиме би саздано све, што јер на небесима и што је на земљи, што је видљиво и што је невидљиво, били престоли или господства, или началства или власти: све је Њиме и за Њега саздано* (Кол. 1, 16).

99. У Символу вере се под "невидљивим" подразумева невидљиви, тј. духовни свет, коме припадају Анђели.

100. Анђели су бестелесни духови, обдарени умом, вољом и силом.

101. Реч "анђео" значи "весник".

102. Они су тако названи зато што их Бог шаље да би објавио вољу Своју. Тако је на пример Арханђел Гаврило био послат од Бога како би Пресветој Дјеви Марији објавио зачеће Спаситеља.

103. Невидљиво је створено пре видљивог, Анђели су створени пре људи.

104. Сведочанство о томе може се наћи у Светом Писму. У Књизи о Јову Сам Бог о стварању земље овако говори: *Ко јој је метнуо камен угаони? Када звезде беху (створене), клицаху ми сви Анђели Моји* (Јов 38, 6-7).

105. Назив "Анђео-чувар" узет је из следећих речи Господа Исуса Христа: *Јер анђелима Својим заповеда за тебе да те чувају по свим путевима твојим* (Пс. 91,11).

106. Свако од нас има свог Анђела-чуvara. У то ће нас уверити следеће речи Господа Исуса Христа: *Гледајте да не презрете једнога од малих ових; јер вам кажем да анђели њихови на небесима стално гледају лице Оца Мога небескога* (Мт. 18, 10).

107. Нису сви Анђели добри и добротинитељи. Постоје и зли анђели који се другачије називају ђаволима (или демонима).

108. Они су такође створени као добри. А зли су постали тако што су нарушили дуг потпуне покорности Богу, те су тако отпали од Њега и пали у самољубље, гордост и злобу. По речима Апостола Јуде, то су Анђели који не сачуваше своје достојанство, него напустише своје боравиште (Јуд. 1, 6).

109. Реч "ђаво" (диаболос) на грчком значи "клеветник" или "обманитељ".

110. Зли анђели се називају ђаволима, тј. клеветницима или заводницима, зато што се труде да напакосте људима обмањујући их, наводећи их на лажне мисли и зле жеље.

111. Свето Писмо нам је о стварању света открило то, да је у почетку Бог ни из чега створио небо и земљу. Земља је била без обличја (тј. није имала спољашњи облик који је нама познат) и пуста. Затим је Бог постепено створио све што је на небу и на земљи.

Првога дана постања света створио је светлост.

Другога дана - небески свод, тј. видљиво небо.

Трећег дана - море, копно и биље.

Четвртога дана - сунце, месец и звезде.

Петог дана - рибе и птице.

Шестога дана - четвороножне копнене животиње и, коначно - човека.

Са човеком стварање је завршено, а седмога дана Бог је починуо од свих дела Својих. Зато је седми дан назван "субота", што у преводу са јеврејског језика значи "мировање".

112. Видљиве ствари нису створене такве каквима их ми данас видимо. При стварању све је било добро веома, тј. чисто, дивно и неповређено.

113. Познате су околности стварања човека. Бог у Светој Тројици је рекао: *да начинимо човека по Својему обличју, као што смо ми* (1. Мојс. 1, 26). И тако створи Бог од земље тело првог човека, Адама, и дуну у лице његово дах живота, те га уведе у Рај и даде му храну, осим осталих рајских плодова и плодове са дрвета живота; коначно, узевши од Адама ребро док је спавао, створи од њега прву жену - Еву (1. Мојс. 2, 21-22).

114. Обличје Божије састоји се, према тумачењу Апостола Павла, из *праведности и светости истине* (Еф. 4,24).

115. "Дах живота" је душа - духовно и бесмртно биће.

116. Реч "Рај" значи врт. Тако је названо дивно и блажено обитавалиште првог човека, које је у књизи Постања описано као врт.

117. Рај у коме су живели први људи за тело је био стваран, као видљиво блажено обитавалиште, док је за душу био духован, као стање благодатног општења са Богом и духовног сазрцавања творевине (Св. Григорије Богослов, Беседа 38,42; Преп. Јован Дамаскин, Богословље, књ. 2, гл. 12).

118. "Дрво живота" је било такво дрво да би човек, када би се хранио његовим плодовима, сачувао своје тело од болести и смрти.

119. Ева је била створена из Адамовог ребра зато да би цео људски род по своме пореклу био једно тело и да би људи зато природно тежили ка томе да љубе и чувају један другога.

120. Бог је човека створио таквим да би човек познао Бога, да би Га љубио и прослављао и кроз то био вечно блажен.

121. Воља Божија о човековој назначености за вечно блаженство има посебан назив у учењу вере - *предназначење Божије*.

122. Божије *предназначење* о блаженству човека остаје непромењено чак и сада, када видимо да човек не живи у блаженству. Ово стога што је Бог по свезнању и бескрајном милосрђу Своме чак и за човека који је скренуо са пута блаженства одредио да открије нови пут кроз Једнородног Сина Његовог, Исуса Христа.

123. Божије *предназначење* у односу на људе и на сваког човека понаособ овако ваља разумети: Бог је *предназначио* да сваком човеку дарује, и заиста је даровао, благодат и истинска средства за достизање спасења; за спасење је *предназначио* оне који добровољно примају благодат коју им је Он даровао и који употребљавају спасоносна средства која им је Он даровао, идући путем спасења који им је Он показао.

124. Реч Божија о томе говори овако: *Јер које унапред позна, унапред и одреди да буду саобразни лику Сина Његова* (Римљ. 8, 29).

125. У Излагању вере Источних Православних Патријараха о томе је речено: "Пошто је предвидео да ће се једни својом слободном вољом користити на добро, а други на зло, једне је одредио за славу а друге је осудио" (2. члан).

126. Непосредно за стварањем света и човека следи дејство Божије према свету и нарочито према човеку које се назива Промислом Божијим.

127. Промисао Божији је непрестано деловање Свемоћи, Премудрости и Доброте Божије, којима Бог чува битије и силу творевине, усмеравајући је према добрим циљевима, помажући свему што је добро и пресецајући или исправљајући и обраћајући на добар исход свако зло које настаје кроз удаљавање од добра.

128. О Промислу Божијем Сам Господ Исус Христос у Светом Писму каже: *Погледајте на птице небеске како не сеју, нити жању, ни сабирају у житнице; па Отац ваш небески храни их. Нисте ли ви претежнији од њих?* (Мт. 6, 26). Из ове изреке видљив је како општи Промисао Божији о творевини, тако и посебан - о човеку. Читав 91. псалм јесте изображење нарочитог и разноликог Промисла Божијег о човеку.

О ДРУГОМ ЧЛАНУ СИМВОЛА ВЕРЕ

"И у Једног Господа Исуса Христа, Сина Божијег, Јединородног, од Оца рођеног пре свих векова; Светлост од Светлости, Бога истинитог од Бога истинитог; рођеног, а не створеног, једносушног Оцу, кроз Кога је све постало;"

129. Имена „Исус Христос“ и „Син Божији“ треба схватити овако: Сином Божијим назива се Друго Лице Свете Тројице по Своме Божанству. Син Божији назван је Исусом када се родио на земљи као човек. Христом су га назвали Пророци у време док се још очекивао Његов Долазак на земљу.

130. Име „Исус“ значи „Спаситељ“, а дао га је Арханђел Гаврило.

131. Ово име дато је Сину Божијем приликом Његовог рођења на земљи, јер Он се родио да спасе људе.

132. Име „Христос“ значи „Помазаник“, и оно је настало од помазивања Светим Миром, кроз које се дају дарови благодати Духа Светог.

133. Не назива се само Исус, Син Божији, Помазаником. Помазаницима су се у старини називали цареви, првосвештеници и Пророци.

134. Исус, Син Божији, назива се Помазаником зато што су Његовој људској природи неограничено предати сви дарови Духа Светог. На тај начин, Њему у највећој мери припада и знање Пророка, и светост Првосвештеника и моћ Цара.

135. Исус Христос се назива Господом у том смислу да је Он Истинити Бог, јер је име Господ једно од имена Божијих.

136. Свето Писмо о Божанству Исуса, Сина Божијег, говори овако: *У почетку беше Логос (Реч, Слово), и Логос беше у Бога, и Логос беше Бог (Јн. 1, 1).*

137. Исус Христос се назива Сином Божијим Јединородним. Овим се означава то да је само Он Син Божији, рођен из Суштине Бога Оца и стога једна Суштина са Богом Оцем, те да сходно томе неупоредиво превазилази све свете Анђеле и свете људе који се називају синовима Божијим по благодати (Јн. 1, 12).

138. Свето Писмо назива Исуса Христа Једнородним. Ево за пример неколико изрека јеванђелисте Јована: *И Логос постаде тело и настани се међу нама, и видесмо славу Његову, славу као Јединороднога од Оца, пун благодати и истине (Јн. 1, 14); Бога нико није видео никад: Јединородни Син који је у наручју Оца, Он га објави (Јн. 1, 18).*

139. У Символу вере за Сина Божијег је такође речено да је он "од Оца рођен". Овим се указује на то лично својство којим се Он разликује од других Лица Свете Тројице.

140. Речено је да је Он рођен "пре свих векова", како неко не би помислио да је било времена када Њега није било. Другачије речено, овим се указује на то да је Исус Христос исто тако Вечни Син Божији, као што је Вечан Отац.

141. Речи Символа вере: "*Светлост од Светлости*" кроз поређење са видљивом светлошћу донекле објашњавају несхватљиво рођење Сина Божијег од Оца. Гледајући на сунце ми видимо светлост; од те се светлости рађа светлост која се види на целој нашој планети, али и једно и друго је једна светлост, неразделљива, исте природе. Слично томе, Бог Отац је вечна Светлост (1. Јн. 1,5); од Њега се рађа Син Божији, Који је такође вечна Светлост; Бог Отац и Син Божији су једна вечна Светлост, неразделљива, једна Божанска природа.

142. Речи: "*Бога истинитог од Бога истинитог*" имају то значење, да се Син Божији назива Богом у правом смислу те речи, исто као и Бог Отац.

143. Ово су речи Светога Писма, узете из посланице Апостола Јована Богослова: *А знамо да је Син Божији дошао и дао нам (светлост и) разум да познајемо Истинитога; и јесмо у Истинитоме, у Сину Његовом Исусу Христу. Он је истинити Бог и живот вечни* (1. Јн. 5, 20).

144. За Сина Божијег је у Символу такође речено да је рођен, а не створен. Ово је учињено ради разобличења Арија, који је безбожно учио да је Син Божији створен.

145. Речи "*једносушног Оцу*" означавају да је Син Божији једне и исте Божанске Суштине са Богом Оцем.

146. Сам Исус Христос у Светом Писму за Себе и за Бога Оца овако каже: *Ја и Отац једно смо* (Јн. 10,30).

147. Речи Символа вере: "*Кроз кога је све постало*" показују да је Бог Отац све створио кроз Сина Свога као кроз вечну Премудрост и Реч (Логос, Слово) Своју. *Све кроз Њега постаде, и без Њега ништа не постаде што је постало* (Јн. 1, 3).

О ТРЕЋЕМ ЧЛАНУ СИМВОЛА ВЕРЕ

"Који је ради нас људи и ради нашег спасења сишао с небеса, и оваплотнио се од Духа Светога и Марије Дјеве, и постао човек;"

148. "*Који је сишао са небеса*" - тако Символ вере говори о Сину Божијем.

149. Речено је: "Бог је сишао са небеса" - иако је Он као Бог присутан свуда. Заправо, пошто је Свудаприсутан Он је увек на небу и увек на земљи; али на земљи Он је пре био невидљив, да би се потом јавио у телу; и, у том смислу речено је да је Он сишао са небеса.

150. О овоме у Светом Писму говори Сам Господ Исус Христос: *Нико се није попео на небо осим Онај Који сиђе са неба, Син Човечији Који је на небу* (Јн. 3,13).

151. Син Божији је сишао са небеса "*ради нас људи и ради нашег спасења*", како каже Символ вере.

152. Да је Син Божији сишао са Неба "*ради нас људи*", речено је у том смислу, да је Он дошао на земљу не због било ког одређеног народа, нити ради неких људи, него да би спасао све нас - људе уопште.

153. Син Божији је дошао на земљу да људе спасе од греха, проклетства и смрти.

154. Грех, то је - преступ Закона Божијег. *А грех јесте безаконје* (1. Јн. 3,4).

155. Грех је у људе ушао (мада су они створени по образу Божијем, а Бог не може да греши) - од ђавола.

156. Грех је са ђавола прешао на људе онда када је ђаво обмануо Еву и Адама и наговорио их да преступе заповест Божију.

157. Бог је Адаму у Рају заповедио да не сме да окуси плодове са дрвета познања добра и зла, и при томе му је рекао да ће, ако их само окуси, умрети.

158. За човека је кушање плода са Дрвета познања добра и зла постало смртоносно, јер је било повезано са непослушношћу вољи Божијој. На тај начин, непослушност је одвојила човека од Бога и благодати Његове и отуђила га је од живота у Богу.

159. Назив „Дрво познања“ добра и зла сугерише да је човек преко тог дрвета опитно сазнао какво добро представља послушност вољи Божијој и какво је зло противити јој се.

160. Адам и Ева су упркос вољи Божијој послушали ђавола. По доброту Својој Бог је човеку, када га је стварао, дао вољу природно склону да љуби Бога, но при томе слободну, а човек је ту слободу употребио на зло.

161. Ђаво је обмануо (прелестио) Адама и Еву на следећи начин. Ева је у Рају угледала змију која ју је уверавала да ће људи ако окусе плодове са дрвета познања добра и зла бити

„као богови“. Ева је насела на то обећање и на лепоту плодова и окусила их је; Адам је окусио угледајући се на њу.

162. Од Адамовог греха произашли су проклетство и смрт.

163. Проклетство - то је осуда греха и зла које је на земљи од њега произашло као казна људима од стране праведног Суда Божијег. *Земља да је проклета због тебе* - рекао је Бог Адаму (1, Мојс. 3, 17).

164. Од Адамовог греха проистекла је двојака смрт: телесна, када се тело лишава душе која га је оживљавала, и духовна, када се душа лишава благодати Божије која ју је оживљавала узвишенијим, духовним животом.

165. Душа може да умре, али не као тело. Тело, када умире, губи чула и распада се, док душа, када умире кроз грех, бива лишена духовне светлости, радости и блаженства, али се не распада нити бива уништена, него остаје у стању мрака, патње и страдања.

166. Нису само први људи умрли, него умиру сви, јер сви потичу од Адама који је био заражен грехом, те греше и сами. Као што од загађеног извора тече загађен поток, тако од родоначелника зараженог грехом, и стога смртног, проистиче грехом заражено и стога смртно потомство.

167. Свето Писмо о томе говори овако: *Зато као што кроз једнога човека уђе у свет грех, и кроз грех смрт, и тако смрт уђе у све људе, пошто сви сагрешише* (Римљ. 5,12).

168. После греха плодови дрвета живота нису били од користи човеку: он није могао да окуси од њих, јер је био изгнан из Раја.

169. Када су први људи исповедили пред Богом свој грех, Бог им је, по милосрђу Своме, дао наду на спасење.

170. Ова нада се састојала у томе што је Бог обећао да ће семе жене газити главу змије (тј. да ће је поразити, уништити) (1. Мојс. 3, 15).

171. Ово значи да ће Господ Исус Христос победити ђавола који је обмануо људе, те да ће их избавити од греха, проклетства и смрти.

172. Господ Исус Христос је назван „Семеном Жене“, јер се на земљи родио од Пресвете Дјеве Марије, без учешћа мужа.

173. Корист од овог обећања била је та, што су људи могли спасоносно да верују у Спаситеља Који ће доћи, као што ми верујемо у Онога Који је дошао.

174. У стара времена мало је људи веровало у Спаситеља Који долази; већина их је заборавила обећање Божије о Спаситељу.

175. Бог је то обећање поновио не једном. Аврааму је, на пример, обећање о Спаситељу дао следећим речима: *И благословиће се у семену твоме сви народи на земљи* (1. Мојс. 22, 18). Исто обећање Он је после поновио пророку Давиду следећим речима: *Подигнућу семе твоје након тебе... и утврдићу престо царства Његовог довека* (2. Сам. 7,12-13).

176. Под речју "оваплоћење" подразумева се то да је Син Божији узео на Себе људско тело, осим греха, и да је постао човек, не престајући да буде Бог.

177. Реч "оваплоћење" позајмљена је из речи јеванђелисте Јована: *И Логос (Реч) постаде тело* (Јн. 1,14).

178. Након што је за Сина Божијег речено да се оваплотио, Символ вере додаје да је "*постао човек*". Ово је учињено зато да неко не би помислио како је Син Божији примио само плот, тј. тело, него да би прихватили да је у Њему Савршени Човек, који се састоји из душе и тела.

179. О овоме постоји сведочанство Светог Писма. Апостол Павле пише: *Један је посредник између Бога и људи, Човек Исус Христос* (1. Тим. 2,5).

180. Господ Исус Христос нема само једну природу. У Њему се неразделиво и несливено налазе две природе, Божанска и човечанска, и саобразно тим природама - две воље.

181. И не постоје два лица, него Једно Лице, Бог и Човек уједно, једном речју - Богочовек.

182. О Оваплоћењу Сина Божијег од Духа Светога и Марије Дјеве говори у Светом Писму јеванђелист Лука. Када је Дјева Марија упитала Анђела који јој је објавио Исусово зачеће: *Како ће то бити кад ја не знам за мужа?* - Анђео јој је одговорио: *Дух Свети ће доћи на тебе, и сила Вишњегга осениће те; зато и оно што ће се родити биће свето, и назваће се Син Божији* (Лк. 1, 34-35).

183. Света Дјева Марија потицала је од рода Авраамовог и Давидовог, од којих је, према обећању Божијем, требало да дође Спаситељ. Она је била заручена за Јосифа, који је био од истог рода, како би је он чувао, будући да је била посвећена Богу са заветом да свагда остане Дјева.

184. Пресвета Марија је заиста стално пребивала и остала у девствености - пре но што је родила, у време док је рађала и након што је родила Спаситеља, те се стога и назива Приснодјевом (тј. Свагдадјевом).

185. Православна Црква је Пресветој Дјеви Марији указала част још једним великим именом - Богородица.

186. Ова имена узета су из Светог Писма, из следећих речи пророка Исаије (7, 14) које понавља јеванђелист Матеј: *Ето, девојка ће зачети и родиће сина, и наденуће му име Емануил, што ће рећи: с нама је Бог* (Мт. 1, 23). Праведна Јелисавета такође назива Пресвету Дјеву Мајком Господа: *И откуд мени ово да к мени дође мати Господа мојега?* (Лк. 1, 43). Овај назив је заправо исто што и назив Богородица.

187. Пресвета Дјева је Богородицом названа у следећем смислу. Иако се Господ Исус Христос није родио од ње по Божанству Своме, које је вечно, него по човечанској природи, она је достојно названа Богородицом, пошто је Онај Који се од ње родио и у самом зачећу и у рођењу био оно што је увек - истински Бог.

188. О високом достојанству Пресвете Дјеве Марије треба расуђивати овако. Будући да је Мајка Господа, Она благодаћу и приближавањем Богу, а самим тим и достојанством, превазилази свако створено биће, те је стога Православна Црква поштује више од Херувима и Серафима.

189. У вези са рођењем Господа Исуса Христа од Пресвете Богородице треба приметити и то, да пошто је ово рођење било свето и без греха, оно је било и без бола, јер Бог је Еви као казну за грех одредио да ће рађати у мукама (Преп. Јован Дамаскин, Тачно изложење вере православне. Књ. 4. гл. 14.).

190. Провиђење Божије дало је обележја по којима су људи могли да препознају Спаситеља који се за њих родио - то су многа тачна предсказања о различитим околностима Његовог рођења и земаљског живота. На пример, пророк Исаија је предсказао да ће се Спаситељ родити од Дјеве (Иса. 7,14). Пророк

Михеј је предсказао да ће се Спаситељ родити у Витлејему, а Јудејци су то предсказање схватили управо тако, још и пре но што су сазнали за догађај (Мт. 2, 4-6).

После подизања другог храма у Јерусалиму пророк Малахија је предсказао да се Долазак Спаситеља приближава, да ће Он доћи у тај храм и да ће испред Њега бити послан Претеча, налик на пророка Илију, чиме се јасно указује на Светог Јована Крститеља (Мал. 3, 4-5). Пророк Захарија је предсказао свечани улазак Христов у Јерусалим (Зах. 9, 9). Пророк Исаија је са изненађујућом јасношћу предсказао Спаситељево страдања (Иса. 53). Пророк Давид је у 22. псалму представио крсна Страдања Спаситељево са таквом тачношћу, као да их је описивао стојећи под самим Крстом. Пророк Данило је 490 година унапред предсказао долзак Спаситеља, Његову смрт на Крсту и разрушење храма и Јерусалима које је након тога уследило, као и престанак приношења старозаветних жртава (Дан. 9).

191. Господа Исуса Христа су у време Његовог рођења и живота на земљи заиста многи и на различите начине препознали као Спаситеља. Мудраци са Истока препознали су Га преко звезде, која се уочи Његовог рођења јавила на Истоку. Витлејемски пастири сазнали су за Њега од Анђела, који су им саопштили да се у граду Давидовом родио Спаситељ. Свети праведни Симеон и Ана познали су Га по посебном откривењу од Духа Светога када је, након што су се навршили одређени дани после рођења, био доведен у храм. Јован Крститељ га је на реци Јордан у време крштења препознао по откривењу, по силаску Духа Светога на Њега у виду голуба и по гласу Бога Оца са Небеса: *Ово је Син Мој љубљени, Који је по Мојој вољи* (Мт. 3,17). Сличан глас чули су Апостоли Петар, Јаков и Јован у време преображења Његовог на гори Тавор: *Ово је Син Мој љубљени, Који је по Мојој вољи; Њега слушајте* (Мт. 17, 5). Осим тога, многи су Спаситеља препознали по узвишености Његовог учења и нарочито по чудесима која је чинио.

192. Господ Исус Христос је учинио многа чудеса. Људе који су патили од неизлечивих болести или су били поседнути демонима Он је исцељивао у трен ока - једном речју или додиром руке, чак и тако што би само дотакли Његову одећу. Једном са пет а други пут са седам хлебова, Он је у пустињи одједном нахранио неколико хиљада људи. Ишао је по води и речју кротио буру. Васкрсавао је мртве: васкрсао је сина наинске удовице, Јаирову кћер и праведног Лазара - и то четвртог дана након његове смрти.

193. Будући да се оваплотио ради нашег спасења, Син Божији је наше спасење савршио Својим учењем, животом Својим, Својом смрћу и Васкрсењем.

194. Јеванђеље Царства Божијег појавило се у учењу Христовом, или другачије, у учењу о спасењу и вечном блаженству - истом оном које и данас објављује Православна Црква (Мк. 1, 14-15).

195. Учење Христово за нас је спасоносно онда када га прихватамо свим срцем и поступамо сагласно њему. Лажна реч ђавола коју су први људи прихватили, постала је у њима семе греха и смрти. Насупрот томе, истинита реч Христова коју Хришћани усрдно примају, постаје у њима семе светог и бесмртног живота. Они су, по речима Апостола Петра, препорођени не од семена трулежног него нетрулежног, речју Живога Бога која остаје увек (1. Петр. 1, 23).

196. Живот Исуса Христа постаје спасоносан за нас онда када се угледамо на њега. Јер Он каже: *Ко мене служи, за мном нека иде, и где сам Ја, онде ће и слуга Мој бити* (Јн. 12, 26).

О ЧЕТВРТОМ ЧЛАНУ СИМВОЛА ВЕРЕ

"И Који је распет за нас у време Понтија Пилата, и страдао и био погребен;"

197. Господ Исус Христос је био распет онда када су Његово учење и дела код свих морали да пробуде побожно поштовање према Њему.

Ово се догодило зато што су Га јеврејске старешине и књижевници мрзели, јер је разобличавао њихово лажно учење и безакони живот, и зато што су Му завидели, јер Га је народ поштовао због Његовог учења и чудеса више него њих. Стога су Га оклеветали и осудили на смрт.

198. Речено је да је Исус Христос распет у време Понтија Пилата. Ово је учињено зато да би било означено време када је Он био распет.

199. Понтије Пилат је био римски управитељ Јудеје, којом су владали Римљани.

200. Ову околност вреди приметити због тога што је кроз њу видљиво испуњење пророштва Јаковљевог: *Палица владалачка неће се одвојити од Јуде нити од ногу његових онај који поставља закон, докле не дође онај коме припада, њему ће се покоравати народи* (1. Мојс. 49, 10).*

201. У Символу вере није речено само да је Христос распет, него је још додато да је страдао, како би се показало да Његово распеће није било само привид страдања и смрти, како су говорили неки лажни учитељи, него стварно страдање и смрт.

202. Речено је и да је погребен. Ово се такође односи на увереност у то да је Он заиста умро и васкрсао, јер су Његови непријатељи, чак, поставили стражу покрај гроба и запечатали га.

203. Исус Христос је страдао и умро иако је био Бог. Но, Он није страдао и умро Божанском него човечанском природом, и не зато што страдања није могао да избегне, него зато што је хтео да пострада. Рекао је: *Ја живот свој полажем да га опет узмем. Нико га не узима од Мене, него га Ја сам од себе полажем. Власт имам положити га и власт имам опет узети га* (Јн. 10, 17-18).

204. Да је Исус Христос распет за нас, речено је у том смислу, да нас је Он Својом крсном смрћу избавио од греха, проклетства и смрти.

205. О томе Свето Писмо овако говори.

О избављењу од греха: *У коме имамо избављење крвљу Његовом, и опроштење грехова, по богатству благодати Његове* (Еф. 1, 7).

О избављењу од проклетства: Христос нас је искупио од проклетства Закона, поставши за нас проклетство (Гал. 3, 13).

* Ово пророштво значи да у народу који ће произићи од Јакова неће престати да владају владоци из рода Јудина, нити вођи из његова потомства, док не дође Спаситељ, коме ће се (у духовном смислу) покорити сви народи. И заиста - уочи Христово рођења на престо јудејски сео је Ирод, као први цар који није припадао племену Јудином, већ незнабожачком племену Идумејаца.

О избављењу од смрти: *А пошто та деца имају заједницу у крви и месу, и Он узео најприснијег удела, да смрћу сатре онога који има моћ смрти, то јест ђавола, и да избави оне који из страха од смрти целог живота бијаху кривци за своје робовање* (Јевр. 2, 14-15).

206. Дакле, крсна смрт Исуса Христа избавља нас од греха, проклетства и смрти. Да бисмо лакше веровали у ову тајну, реч Божија нас упознаје са њом, колико је већ нама могуће да то разумемо, и то кроз поређење Исуса Христа са Адамом. Адам по природи представља главу целог људског рода, који, по своје природном пореклу од њега, чини једно са њим. Исус Христос, у Коме се Божанство сјединило са човечанском природом, благодатно је постао нова Свемогућа Глава људи, које Он сједињује са Собом посредством вере. Као што смо кроз Адама пали под власт греха, проклетства и смрти, тако се кроз Исуса Христа избављамо од греха, проклетства и смрти. *Њима* (Светима) *Бог хтеде показати колико је богатство славе тајне ове међу незнабошцима, која је Христос у вама, нада славе* (Кол. 1, 27).

Јер ако се преступом једнога зацари смрт кроз једнога, тим пре ће они који имају изобилје благодати и дар праведности у животу царовати кроз једнога Исуса Христа (Римљ. 5,17).

Никакве, дакле, сад осуде нема онима који у Христу Исусу не живе по телу него по Духу. Јер закон Духа живота у Христу Исусу ослободи ме од закона греха и смрти. Јер што закону беше немогуће, пошто беше ослабљен телом, Бог, пославши Сина Свога у обличју тела греховнога и због греха, осуди грех у телу, да се правда закона испуни у нама, који не живимо по телу него по Духу (Римљ. 8,1-4).

207. Господ Исус Христос је пострадао за све нас: Он је Себе принео на жртву за све и стекао свима благодат и спасење. Ово користи онима од нас, који са своје стране добровољно прихватају учешће у Његовим страдањима, *саображавајући се смрти Његовој* (Фил. 3,10).

208. Ми учествујемо у страдањима и смрти Исуса Христа посредством живе усрдне вере, посредством Светих Тајни у којима је похрањена и запечаћена сила спасоносних страдања и смрти Исуса Христа, и, коначно, посредством распињања свога тела са страстима и похотама које су му својствене.

Ја - каже Апостол - законом закону умрех, да Богу живим. Са Христом се разапех; а живим - не више ја, него живи у мени Христос; а што сад живим у телу, живим вером Сина Божијега, који ме заволи и предаде себе за мене (Гал. 2, 19-20). Или зар не знате да сви који се крстисмо у Христа Исуса, у смрт Његову се крстисмо? (Римљ. 6, 3) Јер кад год једете овај хлеб и чашу ову пијете, смрт Господњу објављујете, докле не дође (1. Кор. 11, 26). А који су Христови, распеше тело са страстима и жељама (Гал. 5, 24).

209. Распети тело своје са страстима и похотама могуће је уздржавањем од страсти и похота, и делима која стоје наспрот томе. На пример, када нас гнев подстакне да оговарамо непријатеља и да му наносимо зло, ми тој жељи треба да се супротставимо: сећајући се како се Исус Христос на Крсту молио за Своје непријатеље, помолимо се и ми за своје, и на тај начин распињемо страст гнева.

О ПЕТОМ ЧЛАНУ СИМВОЛА ВЕРЕ

"И Који је васкрсао у трећи дан, по Писму;"

210. Господ Исус Христос је показао основни доказ тога да су Његова страдања и смрт спасоносни за нас људе тако што је васкрсао и тиме положио темељ и нашем блаженом васкрсењу. *Занста је Христос устао из мртвих, те постаде првенац оних који су умрли (1. Кор. 15, 20).*

211. О стању у коме се налазио Исус Христос после Своје смрти па до Васкрсења, говори се у следећој црквеној песми: *"У гробу телом, у аду душом као Бог, у рају са разбојником, и на Престолу био си, Христе, са Оцем и Духом, све испуњавајући Неописиви".*

212. Реч "ад" у преводу са грчког означава место лишено светлости (невид). У хришћанском учењу под тиме се подразумева духовна тамница, то јест стање душе која је грехом отргнута од гледања Лица Божијег и од Њему својствене светлости и блаженства (Јуд. 1, 6; Октоих, гл. 5, стихире 2, 4).

213. Господ Исус Христос је сишао у ад зато да би и тамо проповедао победу над смрћу и да би ослободио душе које су са вером очекивале Његов Долазак.

214. О овоме у Светом Писму постоји следеће сведо-
чанство: *Зато и Христос једанпут за грехе наше пострада, Пра-
ведник за неправеднике, да нас приведе Богу, усмрћен телом а
оживевши духом, којим и сиђе и проповеда духовима у тамници
(1. Петр. 3, 18-19).*

215. Речи Символа вере "*И Који је васкрсао у трећи
дан по Писму*" узете су из Посланице Коринћанима: *Јер вам нај-
пре предадох што и примих, да Христос умре за грехе наше по
Писму, и да би погребен, и да је устао у трећи дан, по Писму (1.
Кор. 15, 3-4).*

216. Речима "по Писму" означава се то да је Исус Хри-
стос умро и васкрсао управо онако, како је о томе пророчки
написано у књигама Старог Завета.

217. На пример, у 53-ој глави књиге пророка Исаије
опширно и подробно представљени су смрт и страдање Исуса
Христа: *Он би рањен за наше грехе и мучен за наша безакоња;
казна на Њему беше ради нашега мира и раном Његовом ми се
исцелисмо (Иса. 53, 5).* О Васкрсењу Христовом Апостол Пе-
тар наводи речи 15-ог псалма: *Јер нећеш оставити душу Моју у
аду, нити ћеш дати да Светац Твој види труљење (Дап. 2, 27).*

218. У Светом Писму Старог Завета постоји указивање
и на то да је Исус Христос требало да васкрсне управо у трећи
дан. Пророчку слику овога представио је пророк Јона: *И би Јона
у утроби китовој три дана и три ноћи (Јона 2, 1).*

219. О томе да је Исус Христос васкрсао људи су саз-
нали на следећи начин. Војници који су чували Његов гроб, са
ужасом су то сазнали када је Анђео Господњи одвалио камен
којим је био покривен Његов гроб, при чему је дошло до великог
земљотреса. Такође, Анђели су о Васкрсењу Христовом обаве-
стили Марију Магдалину и још неке. Сам Исус Христос се на дан

Свога Васкрсења јавио многима: мирносицама, Апостолу Пет-
ру, двојици ученика који су ишли у Емаус, и коначно свим апос-
толима који су се налазили у кући којој су врата била затворе-
на. После тога се током четрдесет дана јављао више пута; једнога
дана Он јавио се пред више од петсто људи одједном (1. Кор. 15,
6).

220. Исус Христос се након Свога Васкрсења јављао
Апостолима током четрдесет дана како би наставио да их поу-
чава тајнама Царства Божијега (Дап. 1, 3).

О ШЕСТОМ ЧЛАНУ СИМВОЛА ВЕРЕ

"И Који се вазнео на Небеса и седи са десне стране Оца;"

221. Указивање на Вазнесење Господње у шестом члану Символа вере позајмљено је из следећих речи Светог Писма: *Онај Који сиђе то је исти Који и узиђе више свију на небеса да испуни све* (Еф. 4, 10). *Ми имамо таквога Првосвештеника Који седе с десне стране престола величанства на Небесима* (Јевр. 8, 1).

222. Исус Христос се узнео на Небеса човечанском природом Својом, док је Божанском свагда пребивао и пребива на Небесима.

223. Речено је да Исус Христос *"седи с десне стране Оца"*, но Бог је присутан свуда. Ово треба схватити духовно, тј. да Исус Христос има једнаку моћ и славу са Богом Оцем.

О СЕДМОМ ЧЛАНУ СИМВОЛА ВЕРЕ

"И Који ће опет доћи са славом, да суди живима и мртвима, и Његовом Царству неће бити краја;"

224. О будућем доласку Христовом Свето Писмо овако говори: *Овај Исус који се од вас вазнесе на небо, тако ће исто доћи као што га видесте да одлази на Небо* (Дап. 1, 11). Ово су Апостолима рекли Анђели у време Вазнесења Господњег.

225. О будућем Суду Његовом Свето Писмо каже: *Долази час у који ће сви који су у гробовима чути глас Сина Божијега, и изићи они који су чинили добро у васкрсење живота, а они који су чинили зло у васкрсење суда* (Јн. 5, 28-29). Ово су речи Самог Христа Спаситеља.

226. Свето Писмо овако говори о бесконачном (Вечном) Царству Његовом: *Он ће бити велики, и назваће се Син Вишњега, и даће му Господ Бог престо Давида, оца Његова; и цароваће над домом Јаковљевим вавек, и Царству Његову неће бити краја* (Лк. 1, 32-33). Ово су речи Анђела упућене Богомајци.

227. Будући долазак Христов веома ће се разликовати од претходног. *Да би пострадао за нас, Он је дошао унижен; а да нам суди, доћи ће у слави својој и сви Свети Анђели са Њим* (Мт. 25, 31).

228. Он ће судити свим људима без изузетка.

229. Он ће да суди тако да се савест свакога човека открије пред свима и да се покажу не само сва дела која је неко учинио током целог свога живота на земљи, него и све изговорене речи, тајне жеље и помисли. *Господ ће осветлити све што је скривено у тами и објавити намере срца; тада ће бити сваком похвала од Бога* (1. Кор. 4, 5).

230. Он ће нас, без сумње, осудити и за ружне речи или мисли, ако их не исправимо покајањем, вером и поправљањем свога живота. *А Ја вам кажем, да ће за сваку празну реч коју рекну људи дати одговор у дан Суда* (Мт. 12, 36).

231. Када ће Господ Исус Христос доћи да суди - то није познато; али треба да живимо тако, да увек за то будемо спремни.

Не доцни Господ с обећањем, као што неки мисле да доцни; него нас дуго трпи, јер неће да ико пропадне но да се сви покају. А доћи ће Дан Господњи као лопов ноћу (2. Петр. 3,9-10).

Стражите, дакле, јер не знате дана ни часа у који ће Син Човечији доћи (Мт. 25, 13).

232. У Речи Божијој откривена су нам неки знаци скорог Доласка Христовог, а то су: нестајање вере и љубави међу људима, ширење порока и несрећа, проповедање Еванђеља свим народима, долазак Антихриста (Мт. 24).

233. Антихрист - то је противник Христов, који ће се трудити да истреби Хришћанство, али ће сам да погине на ужасан начин (2. Сол. 2, 8).

234. Царство Христово је, као прво - читав свет; као друго - сви верни на земљи; и као треће - сви блажени (тј. пра-

ведни, Свети) на Небесима. Прво се назива - царство природе, друго - царство благодати, а треће - Царство Славе.

235. Речи Символа о томе да Царству Христовом неће бити краја, односе се на Царство славе.

О ОСМОМ ЧЛАНУ СИМВОЛА ВЕРЕ

"И у Духа Светога, Господа, Животворног, Који од Оца исходи, Који се са Оцем и Сином заједно поштује и заједно слави, Који је говорио кроз Пророке."

236. Дух Свети се назива Господом, тј. Истинским Богом, исто онако као и Син Божији.

237. О овоме Свето Писмо сведочи речима којима је Апостол Петар оптужио Ананију: *Зашто испуни сатана срце твоје да слажеш Духу Светоме? И даље: Ниси слагао људима него Богу* (Дап. 5, 3-4).

238. Дух Свети се назива Животворним, што треба схватити тако да Он заједно са Богом Оцем и Сином даје живот сваком створењу, док људима даје и духовни живот. *Ако се ко не роди водом и Духом, не може ући у Царство Божије* (Јн. 3,5).

239. То да Дух Свети исходи од Оца знамо из речи Самог Господа Исуса Христа: *А када дође Утешитељ, Кога ћу вам послати од Оца, Дух Истине, Који од Оца исходи, Он ће сведочити за Мене* (Јн. 15, 26).

240. Учење о исхођењу Духа Светога од Оца не може да буде подвргнуто било каквој измени или допуни. Као прво, зато што Православна Црква овим учењем буквално понавља

речи Самог Исуса Христа. Као друго, због тога што је Други Васељенски Сабор, коме је главни предмет било утврђивање истинитог учења о Духу Светом, ово учење без сумње изложио на задовољавајући начин у Символу вере. Саборна Црква је ово признала тако изричито, да је Трећи Васељенски сабор својим седмим правилом забранио састављање новог Символа вере. Преподобни Јован Дамаскин стога пише: "За Духа Светога кажемо да је од Оца и називамо га Духом Очевим. Да је Дух, међутим, од Сина, то не говоримо, али га називамо Духом Синовљевим" ("Тачно изложење вере православне", књ. 1, гл. 8, стр. 165).

241. Духу Светом доликује поклоњење и прослављање заједно са Оцем и Сином. Ово се види из тога што је Исус Христос заповедио ученицима да крштавају у *Име Оца и Сина и Светога Духа* (Мт. 28,19).

242. У Символу вере је речено да је Дух Свети говорио кроз Пророке. Ово је речено да би се разоткрили неки лажни учитељи који су говорили како књиге Старога Завета нису биле написане Духом Светим.

243. Свето Писмо сведочи о томе да је кроз пророке говорио управо Дух Свети. Апостол Петар пише: *Никад пророштво не настаде човечијом вољом, него покретани Духом Светим говорише Свети Божији људи* (2. Петр. 1, 21).

244. Дух Свети је говорио и преко Апостола. Апостол Петар каже: *Њима се откри да не себи, него вама служашу у оном што вам се сад јави преко оних који вам проповедаху јеванђеље Духом Светим посланим с Неба* (1. Петр. 1, 12).

245. Апостоли у Символу вере нису поменути зато што у време када је Символ састављан нико није ни сумњао у богонадахнутост Апостола.

246. Дух Свети се људима открио на нарочит начин. Он је сишао на Апостоле у виду огњених језика педесетог дана по Васкрсењу Христовом.

247. Дух Свети се и сада даје свим истинским Хришћанима. *Не знате ли да сте храм Божији и да Дух Божији обитава у вама?* (1. Кор. 3, 16).

248. Причасник Духа Светога може се постати кроз усрдну молитву или кроз Свете Тајне. *Када дакле ви, зли будући, умете добре даре давати деци својој, колико ће више Отац ваш небески дати Духа Светога онима који ишту од Њега?* (Лк. 11,13).

А кад се јави доброта и човекољубље Бога, Спаситеља нашега, не за дела праведна која ми учинисмо, него по Својој милости спасе нас бањом новог рођења и обновљења Духом Светим, Којега изли на нас обилно кроз Исуса Христа Спаситеља нашега (Тит. 3,4-6).

249. Свети пророк Исаија указује на седам дарова Духа Светога: *дух страха Божијег, дух познања, дух силе, дух савета, дух разума, дух мудрости, дух Господњи, или дар побожности и најузвишенијег надахнућа* (Иса. 11,1-3).

О ДЕВЕТОМ ЧЛАНУ СИМВОЛА ВЕРЕ

"У једну, свету, саборну и апостолску Цркву."

250. Црква је од Бога установљена заједница људи сједињених православном Вером, Законом Божијим, (црквеном) јерархијом и Светим Тајнама.

251. Веровати у Цркву, то значи побожно поштовати истинску Цркву Христову, прихватати њено учење и повиновати се њеним заповестима, са уверењем да у њој пребива, спасоносно дејствује, учи и управља благодат која се излива од њене Једине и Вечне Главе - Господа Исуса Христа.

252. Предмет вере је Видљива Црква, иако вера, према Апостолу, представља потврду (доказивање) невидљивог. Као прво, иако је Црква видљива, благодат Божија која пребива у њој и у онима који су у њој освећени - а која заправо и представља предмет вере у Цркву - јесте невидљива. Као друго, мада је Црква видљива, пошто пребива на земљи и пошто јој припадају сви православни Хришћани који на земљи живе, она је истовремено и невидљива, пошто пребива и на Небесима и пошто јој припадају сви који су се упокојили у истинској вери и светости живота.

253. Схватање Цркве као оне која пребива на земљи а у исто време је Небеска, заснива се на следећим речима Апостола

Павла упућеним Хришћанима: *Приступили сте Гори Сионској и Граду Бога Живога, Јерусалиму небескоме, миријадама Анђела, свечаном сабору и Цркви првородних, записаних на Небесима, и Богу Судији свију, и духовима савршених праведника, и Исусу, Посреднику Новог Завета* (Јевр. 12, 22-24).

254. У то да благодат Божија пребива у истинској Цркви ми смо уверени најпре стога што је њена глава Богочовек Исус Христос Који је пун благодати и истине, те тако и Тело Своје, тј. Цркву, испуњава благодаћу и истином (Јн. 1,14-17); а као друго, стога што је Христос Спаситељ обећао Својим ученицима Духа Светога, како би Овај вечно био са њима, и како би, сагласно овоме обећању, постављао пастире Цркве (Јн. 14, 16). Апостол Павле за Исуса Христа каже да Њега Бог Отац постави изнад свега за главу Цркви, која је Тело Његово (Еф. 1, 22-23). Исти Апостол пастирима Цркве вели: *Пазите, дакле, на себе и на све стадо у коме вас Дух Свети постави за епископе да напасате Цркву Господа и Бога коју стече Крвљу Својом* (Дап. 20, 28).

255. У то да ће благодат Божија пребивати у Цркви до данас, и да ће пребивати у њој до краја века, уверавају нас следеће речи Самог Господа Исуса Христа, као и речи Његовог Апостола: *Сазидаћу Цркву Своју, и врата пакла неће је надвламати* (Мт. 16, 18); *и, ево, Ја Сам са вама у све дане до свршетка света* (Мт. 28, 20); *Њему (Богу Оцу) нека је слава у Цркви у Христу Исусу кроз све нараштаје у векове векова. Амин* (Еф. 3, 21).

256. Црква је једна зато што представља једно духовно Тело које има Једнога као Главу - Христа, и одуховљена је једним Духом Божијим. *Једно Тело, један Дух, као што сте и позвани у једну наду звања својега; Један Господ, једна вера, једно крштење, Један Бог и Отац свију, Који је над свима, кроза све, и у свима нама* (Еф. 4,4-6).

257. Исус Христос је Једини Глава једне Цркве. Апостол Павле пише за Цркву да је Божија грађевина за коју *нико не може поставити другога темеља осим постојећег, који је Исус Христос* (1. Кор. 3,9-11).

258. Јединство Цркве налаже нам обавезу да се старамо да чувамо јединство Духа *свезом мира* (Еф. 4,3).

259. Црква је једна, но ипак постоје многе одвојене и самосталне (Помесне) Цркве, на пример Јерусалимска, Антиохијска, Александријска, Константинопољска, Руска, Српска... Ово су посебне Цркве, односно делови Једне Васељенске Цркве. Самосталност њиховог видљивог устројства не спречава их да духовно буду велики удови једнога Тела Васељенске Цркве, да као главу имају Једнога - Христа, и један дух вере и благодати. Ово јединство се видљиво изражава једнаким исповедањем вере и општењем у молитвама и Светим Тајнама.

260. Без сумње, постоји и јединство између Цркве која пребива на земљи и Небеске Цркве, и то како у њиховом односу према Јединоме Који је Глава, Господу нашем Исусу Христу, тако и у њиховом узајамном општењу.

261. Молитва испуњена вером и љубављу средство је општења Цркве која пребива на земљи са Небеском Црквом. Верни који припадају Цркви у подвигу на земљи приносећи молитву Богу истовремено призивају у помоћ Свете који припадају небеској цркви; а Свети, који су се вице приближили Богу, својим посредничким молитвама очишћују, оснажују и приносе Богу молитве верних који живе на земљи, и по вољи Божијој благодатно и благотворно на њих делују, било невидљивом силом, било кроз своја јављања, или на други начин.

262. Правило Цркве која пребива на земљи - да се у молитви призивају Свети Небеске Цркве - утемељено је на Све-

том Предању, чији су извори видљиви и у Светом Писму. На пример, када пророк Давид у молитви дозива: *Господе, Боже Авраама, Исаака и Израиља, отаца наших* (1. Днев. 29,18) - он тада помиње свете да би оснажио своју молитву. Управо тако Православна Црква и данас призива "Христа, Истинитог Бога нашег, молитвама Пречисте Његове Мајке и свих Светих". Свети Кирил Јерусалимски у тумачењу Божанске Литургије каже: "Помињемо и раније упокојене, најпре Патријархе, Пророке, Апостоле, Мученике, да би Бог њиховим молитвама и заступништвом примио мољење наше" (Мистагошка катихеза 5, гл. 9).

Свети Василије Велики у Беседи на дан Светих четрдесет мученика каже: "Онај ко је у невољи прибегава Четрдесеторици једнако као и онај ко се радује: први да добије ослобођење од невоља, други да би сачувао своја добра... Нека са Мученицима буду прозбе ваше".

263. О посредничкој молитви Светих на Небесима постоји и сведочанство Светог Писма. Свети еванђелист Јован је у откривењу на Небесима видео Анђела коме беше дано много тамјана да принесе са молитвама свих Светих на златни жртвеник пред престолом. И узнесе се дим од тамјана са молитвама Светих из руке Анђелове пред Бога (Откр. 8,3-4).

264. О благотворним јављањима Светих са Неба постоји сведочанство Светог Писма. Свети јеванђелист Матеј прича да су после смрти на Крсту Господа нашег Исуса Христа устала многа тела Светих који су помрли; и изашавши из гробова по Васкрсењу Његову, уђоше у свети град и показаше се многима (Мт. 27,52-53). Пошто тако важно чудо не би могло да се догоди без важног циља, треба претпоставити да су се васкрснути Свети појавили зато да би објавили силазак Христов у ад и његово победоносно Васкрсење, и да би тако проповедајући помогли онима који су се родили у старозаветној Цркви да пређу у новозаветну Цркву која се тада појавила.

265. Следећим сведочанствима ми се утврђујемо у вери у то да Свети, по упокојењу своје (то јест по престављењу, јер се смрт Хришћанина назива преласком - престављењем - у Вечни Живот), чине чуда на овај или онај начин. Друга књига о Царевима сведочи да је од додира костију пророка Јелисеја васкрснут мртавац (2. Цар. 13, 21).

Апостол Павле не само да је сам, непосредно исцељивао и чинио чудеса, него су то чинили убруси и појасеви узети са његовог тела (Дап. 19, 12). На овом примеру видимо да Свети и после свога упокојења једнако могу благотворно да делују кроз земаљска средства или предмете који су преко њих добили освећење.

Свети Григорије Богослов у Првом слову против Јулијана каже: "Ниси се постидео жртава за Христа закланих, нити си се побојао великих подвижника: Јована, Петра, Павла, Јакова, Стефана, Луке, Андреја, Текле и других који су пре и после ових пострадали за истину од огња, гвожђа, зверова и мучитеља, и који су та мучења храбро поднели, као да су у туђем телу или без тела. А зашто? Зато да ни једном речју не издају побожност. Због тога су за њих правилно установљене и велике почести и прослављање. Од њих беже демони и болести бивају излечене. Од њих су јављања и пророштва. Од њих и сама тела, када их неко дотиче или им указује поштовање, имају исту силу као душе Светих. Од њих и капи крви, та мала обележја страдања, дејствују исто као и тела".

Преподобни Јован Дамаскин пише: "Мошти Светих нам је даровао Владика Христос као спасоносне источнике који точе најразличитија добротина". Да би ово појаснио, он додаје: "Јер се посредством ума Бог уселио и у тела њихова" (Тачно изложење...).

266. Црква је Света зато што ју је Господ Исус Христос осветио Својим страдањима, Својим учењем, Својом молитвом и Светим Тајнама. *Христос заволе Цркву и Себе предаде за њу, да је освети, очистивши је крштењем у води речју, да*

је стави преда се, славну Цркву, која нема мрље ни боре, или што томе слично, него да буде света и непорочна (Еф. 5, 25-27). У молитви Богу Оцу Господ Исус Христос је рекао: *Посвети их истином твојом: реч твоја јесте истина... Ја посвећујем Себе за њих, да и они буду посвећени истином* (Јн. 17, 17,19).

267. Црква је Света и поред тог што у њој има оних који греше. Они који су сагрешили, али су се очистили истинским покајањем не сметају Цркви да буде Света, док се непокајани грешници као мртви удови одсецају од тела Цркве, било видљивим актом црквене власти било невидљивим деловањем Суда Божијег, те она и у том погледу чува своју Светост. *Изабаците злога између вас самих* (1. Кор. 5,13). Али тврдо стоји темељ Божији, имајући овај печат: *Позна Господ оне који су Његови, и: Нека одступи од неправде сваки који призива (исповеда) Име Господње* (2. Тим. 2,19).

268. Црква се назива Саборном и Васељенском, јер она није ограничена никаквим местом, нити временом, нити пак народом, него обухвата истински верујуће свих места и времена и народа. Апостол Павле каже да Јеванђеље постоји у свему свету, да је плодносно и да расте (Кол. 1, 5-6) и да у хришћанској Цркви *нема Јелина ни Јудејаца, обрезања ни необрезања, варварина ни Скита, роба ни слободњака, него је све и у свему Христос* (Кол. 3, 11). *Тако се они који су од вере (тј. који верују) благосиљају са верним Авраамом* (Гал. 3, 9).

269. Важно преимућство Саборне Цркве је у томе што управо њој припадају узвишени завети (обећања) да је врата пакла неће надвладати, да ће Господ у њој да пребива до свршетка века, да ће слава Божија да остане у Цркви у Христу Исусу кроз све нараштаје у векове векова, те да сходно томе она никада неће отпасти од вере, нити ће погрешити у истини вере или пасти у заблуду. "Без сумње исповедамо као тврду истину да Саборна Црква не може погрешити или пасти у заблуду и изрећи

лаж уместо истине, јер Дух Свети, Који свагда делује кроз Оце и Учитеље Цркве који верно служе, чува је од сваке заблуде" (Посланица Источних Патријараха о православној вери, чл. 12).

270. Саборна Црква обухвата све оне који истинито верују у свету. Будући да је Господ Исус Христос, по речи Апостола Павла, глава Цркви, и Он је спаситељ тела, онда, да бисмо учествовали у Његовом спасењу, неопходно је да будемо удови Његовог Тела, тј. чланови Саборне Цркве (Еф. 5, 23). Апостол Петар пише да нас Крштење спасава попут Нојевог ковчега: сви који су се спасили од светског потопа, спасили су се искључиво у Нојевом ковчегу. Тако и сви који задобијају вечно спасење, задобијају га у Једној Саборној Цркви.

271. Уз назив Црква од Истока треба везати следеће мисли и сећања. У Рају, који се налазио на Истоку, била је саздана прва Црква безгрешних прародитеља; после пада у грех, тамо је положен и нов темељ - темељ Цркве оних који се спасавају у завету (обећању) о Спаситељу. На Истоку, у земљи јудејској, Господ наш Исус Христос, савршивши дело нашег спасења, поставио је основ Своје сопствене, Хришћанске Цркве. Одатле се она раширила по свој Васељени; и до данас, православна саборна васељенска вера, утврђена на Седам Васељенских Сабора, неизмењиво се, у свој првобитној чистоти, чува у древним Источним Црквама, као и у онима које су једномислеће са Источнима, а међу којима је, благодаћу Божијом, и Руска Црква.

272. Црква се назива Апостолском зато што у њој још од Апостола непрекидно и неизмењиво чува и учење и прејемство (кроз свештено рукоположење) дарова Духа Светога. У том смислу, она се такође назива и Православном, или Правоверном. *Тако, дакле, нисте више странци ни дошљаци, него сте суграђани Светих и домаћи Божији, назидани на темељу Апостола и Пророка, где је угаони камен Сам Исус Христос* (Еф. 2,19-20).

273. Називајући Цркву Апостолском, Символ вере наставља тврдо да се држи апостолског учења и предања, и да избегава такво учење и такве учитеље који нису утемељени на учењу Апостола. Апостол Павле вели: *Тако дакле, браћо, стојте чврсто и држите предања којима сте научени, било нашом речју било посланицом* (2. Сол. 2,15).

Човека јеретика по првом и другом саветовању клони се (Тит. 3, 10).

Јер има много непокорних, празноречивих и обмањивача, особито који су из обрезања, којима треба уста затворити, који читаве домове изопачују учећи како не треба, ради нечасног добитка (Тит. 1,10-11).

Ако ли (брат твој) не послуша ни Цркву, нека ти буде као незнабожац и цариник (Мт. 18,17).

274. У Цркви постоји поредак у коме се чува прејемство апостолског служења; то је - црквена јерархија.

275. Црквена јерархија Хришћанске Православне Цркве води своје порекло од Самог Господа Исуса Христа и из времена силаска Духа Светога на Апостоле, од када непрекинуто траје кроз прејемствено рукоположење у Светој Тајни Свештенства. *Он даде једне као Апостоле, а друге као пророке, једне као јеванђелисте, а друге као пастире и учитеље, за усавршавање Светих у делу служења, за сазидање тела Христово* (Еф. 4,11-12).

276. Јерархију која може да иступа у име целе Саборне Цркве представља Васељенски Сабор.

277. Главни делови Васељенске Цркве потчињени су православним Патријарсима.

278. Мање православне области и градови потчињавају се митрополитима, архиепископима и епископима.

279. Да бисмо испунили дуг послушности Цркви, морамо знати шта она захтева од својих чеда. Ово се може сазнати из Светог Писма, из правила Светих Апостола, Светих Васељенских и Помесних Сабора, Светих Отаца и из њихових црквених устава.

О ДЕСЕТОМ ЧЛАНУ СИМВОЛА ВЕРЕ

"Исповедам једно крштење за опроштење грехова".

280. Крштење се у Символу вере помиње зато, што се Крштењем и другим Светим Тајнама запечаћује (утврђује) вера.

281. Света Тајна је свештена радња кроз коју на тајанствени начин на човека делује благодат, или спасоносна сила Божија.

282. Постоји седам Светих Тајни:

- 1) Крштење;
- 2) Миропомазање;
- 3) Причешће;
- 4) Покајање - исповест;
- 5) Свештенство;
- 6) Брак;
- 7) Освећење јелеја (уља).

283. Свака од тих седам Светих Тајни има своју духовну силу:

- 1) У Светој Тајни Крштења човек се тајанствено рађа за духовни живот;
- 2) У Светој Тајни Миропомазања добија благодат која омогућује духовно узрастање и јачање;
- 3) У Светој Тајни Причешћа човек се духовно храни;

4) У Светој Тајни Покајања човек се лечи од духовних болести, тј. грехова;

5) У Светој Тајни Свештенства он добија благодат за духовно препорађање и васпитавање других посредством поучавања и савршавања Светих Тајни;

6) У Светој Тајни Брака добија се благодат која освећује супружанску заједницу, природно рађање и васпитање деце;

7) У Светој Тајни Освећења јелеја лечи се од телесних болести посредством исцељења од болести духовних.

284. У Символу вере нису поменуте све Свете Тајне, него само Крштење, зато што се у односу на Крштење појавила сумња: треба ли неке људе (на пример јеретике) поново крштавати? Било је неопходно да се то питање реши, што је и учињено у Символу вере, у коме исповедамо једно Крштење.

О Крштењу

285. Крштење је Света Тајна у којој верни, приликом трикратног погружавања тела у воду, уз призивање Бога Оца и Сина и Светога Духа, умире за телесни и греховни живот и препорађа се Духом Светим за духовни и свети живот. *Ако се ко не роди водом и Духом, не може ући у Царство Божије* (Јн. 3,5).

286. Крштење је настало на следећи начин. На Јордану Пророк и Претеча Спаситељев Јован крштавао је крштењем покајања, говорећи народу да верују Онога Који долази за њим, тј. Исуса Христа (Дап. 19, 4). Затим је Исус Христос сопственим примером осветио Крштење, примивши га од Јована. Коначно, после Васкрсења Свога, Он је Апостолима дао свечану заповест: *Идите, дакле, и научите све народе крстећи их у Име Оца и Сина и Светога Духа* (Мт. 28, 19).

287. Најважније у свештеном чину Крштења је - трикратно погружавање у воду уз произношење речи: "Крштава се слуга Божији (име), у Име Оца. Амин. И Сина. Амин. И Светога Духа. Амин".

288. Од онога ко жели да прими Крштење захтевају се покајање и вера. Стога се пре Крштења чита Символ вере. *Покајте се, и да се крсти сваки од вас у име Исуса Христа за опроштење грехова; и примићете дар Светога Духа* (Дап. 2, 38). *Који поверује и крсти се биће спасен* (Мк. 16, 16).

289. Мала деца се крштавају по вери родитеља и кумова, који су при томе обавезни да их науче вери када дођу у одговарајући узраст.

290. Из Светог Писма може се доказати да треба крштавати (управо) малу децу. У време Старог Завета обрезане је савршавано над децом старом осам дана, а у Новом Завету уместо обрезања савршава се Крштење, те сходно томе Крштење и треба савршавати над малом децом.

291. То, да се крштење савршава уместо обрезања види се из следећих речи Апостола, упућених вернима: *Обрезани бисте обрезањем нерукотвореним, одбацивањем тела греховности обрезањем Христовим, пошто се са Њим погребосте Крштењем* (Кол. 2, 11-12).

292. Кумови су на Крштењу присутни зато да би пред Црквом посведочили за веру крштаваног и да би га након Крштења узели под своје старање како би га утврдили у вери (Св. Дионисије Ареопagit, "О црквеној јерархији", гл. 2).

293. Над оним ко се крштава, савршава се заклињање ради тога да би се од њега одагнао ђаво, који је од времена Адамовог греха добио приступ људима и извесну власт над њима, као

над својим заробљеницима или слугама. Апостол Павле каже да *сви људи који су изван благодати ходе по духу овога света, по кнезу који влада у ваздуху, по духу који сада садејствује у синовима противљења* (Еф. 2,2).

294. Сила заклињања лежи у Имену Исуса Христа које се са вером и молитвом призива. Господ Исус Христос је вернима дао обећање: *Именом Мојим изгониће демоње* (Мк. 16, 17).

295. Знамење крста које се овде и у другим сличним случајевима савршава, има исту силу као и Име Распетог Исуса Христа које се са вером произноси покретом уста; исто је и са знамењем крста које се са вером изображава покретом руке, или на неки други начин.

Свети Кирил Јерусалимски пише: "Немојмо се стидети да исповедимо Распетог, него смело руком изображавајмо знамење крста на челу и свему другом: на хлебу који једемо, на чаши из које пијемо; изображавајмо га када улазимо, када излазимо, када полазимо на спавање и устајемо, када се налазимо на путу или одмарамо. Знамење крста представља велику заштиту дату сиротима на дар и слабима без муке. Јер ово је благодат Божија, знамење за верне и страх за зле духове" (Катихеза за оглашене 13, 36).

296. Употреба крсног знамења води порекло од апостолских времена (Св. Дионисије Ареопagit, "О црквеној јерархији", гл. 2 и 5; Тертулијан, "О венцима", гл. 3; "О Васкрсењу", гл. 8).

297. Бела одећа у коју се новокрштени одевају, означава чистоту душе и хришћанског живота.

298. На крштенога се полаже крст да би се свагда сећао заповести Христове и видљивог указивања на њу: *Ако ко хоће за Мном ићи, нека се одрекне себе, и узме крст свој и за Мном иде* (Мт. 16, 24).

299. Ход крштенога око крстионице са свећом означава духовну радост сједињену са духовним просвећењем.

300. У Символу вере заповеђено је да се признаје једно Крштење. Ово треба схватити тако, да се Крштење не понавља.

301. Крштење се не понавља зато што је оно духовно рођење; човек се рађа једном, зато се и крштава једном.

302. Они који греше после Крштења, више су криви за своје грехе него некрштени за своје, јер су имали од Бога нарочиту помоћ за чињење добра а одбацили су је. *Јер ако они који побегну од нечистота света познањем Господа и Спаса Исуса Христа, опет се у њих заплету и буду надвладани, бива им потоње горе од првога* (2. Петр. 2, 20).

303. Но, и за оне који сагреше после Крштења постоји средство да добију опроштај грехова. То је - покајање.

О Миропомазању

304. Миропомазање је Света Тајна у којој се верноме уз помазивање делова тела освећеним Миром у име Духа Светога предају дарови Духа Светога, за узрастање и јачање у духовном животу.

305. О духовном деловању ове Свете Тајне говори се у Светом Писму код Апостола Јована: *А ви имате Помазање од Светога и знате све... Помазање које примисте од Њега, у вама остаје, и нема потребе да вас ико учи; него како вас то исто Помазање учи о свему, и истинито је и није лаж, и као што вас научи, останите у њему* (1. Јн. 2, 20,27). На сличан начин и Апостол Павле каже: *Бог је Онај Који нас утврђује с вама у*

Христу, и који нас помаза, који нас и запечати, и даде залог Духа у срца наша (2. Кор. 1, 21-22). Одатле су и узете речи које се произносе приликом Миропомазања: "Печат дара Духа Светога".

306. Што се тиче помињања спољашњег чина Миропомазања у Светом Писму, можемо да сматрамо да се речи Апостола Јована односе на видљиво помазање; но, извесније је да су Апостоли за предавање дарова Духа Светога крштенима употребљавали полагање руку (Дап. 8, 14-17). Прејемници (наследници) Апостола су, уместо тога, почели да употребљавају Миропомазање, за шта је као пример могло да им послужи помазање које је коришћено у доба Старог Завета (Исл. 30,25; 1. Цар. 1, 39; Св. Дионисије Ареопагит, "О црквеној јерархији", гл. 4).

307. О Светом Миру треба приметити и то, да је његово освећење остављено највишим свештеним чиновима (тј. епископима) као прејемницима Апостола, који су предавање дарова Духа Светога обављали сами, полагањем руку.

308. Помазивање чела означава освећење ума, или мисли.

309. Помазивање груди означава освећење срца, или жеља.

310. Помазивање очију, ушију и уста означава освећење чула.

311. Помазивање руку и ногу означава освећење делања и укупног држања Хришћанина.

О Причешћу

312. Причешће је Света Тајна у којој верни под обликом хлеба и вина једу и пију само Тело и Крв Христову за Живот Вечни.

313. Ова Света Тајна установљена је следећи начин. Господ Исус Христос је уочи Свога страдања први пут савршио ову Свету Тајну, унапред у њој представивши живу слику Својих спасоносних страдања; причестивши Апостоле, Он им је дао заповест да увек савршавају ову Свету Тајну.

314. О Светој Тајни Причешћа у вези са хришћанским богослужењем треба приметити још и то, да ова Света Тајна представља главни и суштински део хришћанског богослужења.

315. Богослужење на коме се савршава Света Тајна Причешћа назива се Литургија.

316. Реч "Литургија" значи "заједничка служба". Али, пре свега овај назив је прихваћен за означавање богослужења на коме се савршава Света Тајна Причешћа.

317. О месту на коме се савршава Литургија напоменуемо да она треба да се савршава искључиво у храму у коме постоји Часна Трпеза (Престол), или, у крајњој линији, уместо трпезе мора да постоји антиминос на коме се Света Тајна савршава, освећен од стране архијереја.

318. Храм се назива црквом зато што се у њему ради молитве и савршавања Светих Тајни сабирају верни који чине Цркву.

319. Трпеза на којој се савршава Света Тајна Причешћа (Евхаристије) назива се Престолом зато што је на њој тајанствено присутан Исус Христос као Цар.

320. Основни поредак Литургије састоји се у томе да се прво припрема твар за Свету Тајну, потом се за Свету Тајну припремају верни, и на крају се савршава сама Света Тајна.

321. Онај део Литургије на коме се припрема твар за Свету Тајну назива се Проскомидија.

322. Реч "Проскомидија" значи "Приношење".

323. Први део Литургије се тако назива сагласно обичају старих Хришћана да у цркву доносе хлеб и вино за савршавање Свете Тајне. Из истог разлога овај хлеб се назива просфора, што значи "принос".

324. Проскомидија као део Литургије састоји се у сећању на (старозаветна) пророштва и праслике, па донекле и на саме догађаје који се односе на Рођење и страдање Исуса Христа. Уз то, из просфоре се узима део неопходан за савршавање Свете Тајне, а такође се и потребна количина вина, сједињеног са водом, улива у свештени сасуд. Онај који свештенослужи помиње при томе целу Цркву: прослављене (канонизоване) свете, живе и упокојене, као и оне који су са вером и усрдношћу принели просфору.

325. Хлеб за Свету Тајну треба да буде такав, какав захтевају сам његов назив, светост Тајне и пример Господа Исуса Христа и Апостола - пшенични хлеб са квасцем.

326. Тиме што се за Причешће употребљава само један хлеб, означава се, како објашњава Апостол, то, да смо *једно Тело многи, пошто се сви од једнога хлеба причешћујемо* (1. Кор. 10, 17).

327. Хлеб, припремљен за Причешће, назива се Агнец (Јагње), јер представља слику страдајућег Исуса Христа, слично ономе како га је у Старом Завету изображавало Пасхално јагње.

328. Пасхално јагње, то је јагње кога су Израилци, по заповести Божијој, клали и јели у знак сећања на избављење из египатског ропства.

329. Вино за Свету Тајну Причешћа сједињује се са водом, зато што се овај свештени чин савршава као слика страдања Христових, а у време страдања из Његовог прободеног ребра потекли су крв и вода.

330. Онај део Литургије на коме се верни припремају за Свету Тајну, у старини је назван Литургија оглашених, зато што су њој могли да присуствују не само крштени и они који су приступали светом причешћу, него и оглашени, тј. они који се припремају за Крштење, а такође и покајници, којима није било допуштено да се причешћују.

331. Овај део Литургије почиње благосиљањем или прослављањем Царства Пресвете Тројице („Благословено Царство Оца и Сина и Светога Духа...“)..

332. Овај део Литургије састоји се из молитава, песама и читања апостолских и јеванђелских књига.

333. Он се завршава заповешћу оглашенима да изиђу из цркве („Оглашени изиђите...“)..

334. Онај део Литургије за време кога се савршава Света Тајна Причешћа, назива се Литургија верних, пошто само верни (верујући), тј. они који су примили Крштење, имају право да присуствују овом богослужењу.

335. Најважнији чин тога дела Литургије јесте произношење речи које је Исус Христос изговорио приликом установљења Свете Тајне: *Узмите, једите, ово је Тело Моје... Пијте из ње сви, јер ово је Крв Моја Новог Завета* (Мт. 26, 26-28), а затим - ту је призивање Духа Светога (епиклеза) и благосиљање дарова, тј. принесених хлеба и вина.

336. Ово је нарочито важно зато што се приликом ове радње хлеб и вино претварају или пресуштаствљују у истинско Тело и у истинску Крв Христову.

337. О речи "претварање" (пресуштаствљење", тј. промена суштине) у "Изложењу вере Источних Патријараха" речено је да се речју "пресуштаствљење" не објашњава на који се начин хлеб и вино претварају у Тело и Крв Господњу, јер то нико не може да схвати осим Бога, него се показује само то, да истински, заиста, и по своме суштини хлеб постаје управо истинско Тело Господње, а вино - сама Крв Господња.

Слично томе и преподобни Јован Дамаскин о Светим и Пречистим Тајнама Господњим пише: "Тело је истински сједињено са божанством, оно тело које је од свете Дјеве; али не тако што силази оно тело које се вазнело на небо, већ што се сам хлеб и вино претварају у Тело и Крв Божију. Но, ако истражујеш начин на који то бива, довољно је да чујеш да то бива Духом Светим, и то управо онако како је Господ за Себе и у Себи Духом Светим саздао тело од Свете Богородице. И ништа више не знамо него да је Логос Божији истински делатан и свесилан, док је начин недоступан испитивању" ("Тачно изложење православне вере", књ. 4, гл. 85, стр. 315-316).

338. Свако ко жели да приступи Светој Тајни Причешћа треба да испита (открије) пред Богом своју савест и очисти је покајањем због грехова, у чему помажу пост и молитва. *Човек нека испитује себе, и тако од хлеба нека једе и од чаше нека пије. Јер који недостојно једе или пије, суд себи једе и пије, не разликујући Тела Господњег* (1. Кор. 11, 28-29).

339. Онај ко се причешћује Телом и Крвљу Христовом, на најприснији се начин сједињује са Самим Исусом Христом и у Њему постаје учесник Вечног Живота. *Који једе Моје Тело и пије Моју Крв у Мени пребива и Ја у њему* (Јн. 6, 56). *Који једе Моје Тело и пије Моју Крв има живот вечни; и Ја ћу га васкрснути у последњи дан* (Јн. 6, 54).

340. О томе колико се често треба причешћивати Светим Тајнама, најпре да приметимо да су се древни Хришћани причешћивали сваке недеље; но, данас је мало оних који имају такву чистоту живота да би увек били спремни да приступе тако великој Тајни. Црква мајчинским гласом саветује да они који теже побожном животу треба да се исповедају пред духовним оцем и причешћују Телом и Крвљу Христовом четири пута годишње, или сваки месец (па и чешће, по савету духовника), а сви обавезно (најмање) једном годишње ("Православно исповедање", 1, питање 90).

341. Они који само сприсуствују Божанској Литургији, а не приступају Светом Причешћу, могу и треба да учествују у Литургији молитвом, вером и нарочито непрестаним помињањем Господа нашег Исуса Христа, који је и заповедио савршавање Свете Тајне Причешћа за Његов спомен (Лк. 22, 19).

342. У оном тренутку Литургије када се одвија ход са Јеванђељем (тзв. Мали вход, Мали улазак), савршава се успомена на Господа Исуса Христа Који је изашао да проповеда Јеванђеље. Зато приликом читања Јеванђеља треба имати такву пажњу и побожност, као да смо видели и чули Самог Исуса Христа.

343. У оном тренутку Литургије када се одвија ход са припремљеним Светим Даровима у олтар (тзв. Велики вход), треба се сетити одласка Исуса Христа на добровољно страдање,

као жртве на заклање, иако је више од дванаест легија Анђела било спремно да га заштити као свога Цара. "Цар Царева и Господ господара долази на заклање" (Песма на Литургији за Велику Суботу).

344. У самом часу савршавања Свете Тајне и причешћивања свештенослужитеља у олтару, треба се сетити Тајне Вечере Господа Исуса Христа са Апостолима, Његовог страдања, смрти и погребена.

345. После овога, откривањем завесе, отварањем Царских двери и показивањем Светих Дарова обележава се јављање Господа Исуса Христа после Васкрсења.

346. Последњим показивањем Светих Дарова народу, после кога се они сакривају од погледа, представља се Вознесење Господа Исуса Христа на Небо.

347. Савршавање и примање Свете Тајне Причешћа се у истинској хришћанској Цркви (Православној Цркви) непрекидно наставља све до самог Доласка Христовог, по речи Апостола Павла: *кад год једете овај Хлеб и Чашу ову пијете, смрт Господњу објављујете, докле (Он) не дође* (1. Кор. 11, 26).

О Покајању

348. Покајање је Света Тајна у којој онај ко исповеда своје грехе, уз видљиво свештениково саопштавање опроштаја, бива од стране Самог Господа Исуса Христа невидљиво разрешен од грехова.

349. Ова Света Тајна води порекло од Светог Јована Крститеља: онима који су код њега долазили он је проповедао

крштење покајања за опроштење грехова; они пак исповедаху грехе своје (Мк. 1, 4-5). Исус Христос је Апостолима обећао власт да опраштају грехе када је рекао: *што год свежете на земљи биће свезано на небу, и што год раздрешите на земљи биће раздрешено на небу* (Мт. 18, 18). По Васкрсењу Своме Он им је заиста дао ту власт речима: *Примите Дух Свети! Којима опростите грехе опраштају им се; и којима задржите, задржани су* (Јн. 20, 22-23).

350. Од онога ко се каје захтева се скрушеност због почињених грехова, намера да исправи свој живот, вера у Христа и нада у Његово милосрђе. *Жалост која је по Богу доноси покајање за спасење, за које се не каје* (2. Кор. 7, 10). *А кад се безбожник одврати од своје безбожности и учини суд и правду, он ће жив бити с тога* (Језек. 33, 19). *За Њега сведоче сви Пророци да ће Именом Његовим примити опроштење греха свако ко верује у Њега* (Дап. 10, 43).

351. Постоје још и припремна и помоћна средства за покајање, а то су - пост и молитва.

352. Света Црква за очишћење душе и умирење савести покајаног грешника употребљава нарочито средство - епитимију.

353. Ова реч означава забрану. Под тим се подразумева одређивање (од стране свештеника) извесних посебних вежбања у побожности и неких лишавања онда када је то неопходно; њихов је циљ ослобађање од греховних безакоња и савладавање греховних навика; епитимије су, на пример, пост поврх онога који важи за све, а за тешке грехе - одлучење од Светог Причешћа на одређено време.

О Свештенству

354. Свештенство је Света Тајна у којој Дух Свети кроз епископско рукоположење поставља правилно изабрано лице да савршава Свете Тајне и напаса стадо Христово. *Тако да нас људи сматрају као слуге Христове и управитеље Тајни Божијих* (1. Кор. 4, 1). *Пазите дакле на себе и на све стадо у коме вас Дух Свети постави за епископе да напасате Цркву Господа и Бога коју стече Крвљу Својом* (Дап. 20, 28).

355. Напасати Цркву, значи - поучавати људе у вери, побожности и добрим делима.

356. Постоје три неопходна степена свештенства: епископ, презвитер (свештеник) и ђакон.

357. Разлика између њих је у томе што ђакон саслужује приликом савршавања Светих Тајни (али их не савршава); презвитер савршава Свете Тајне и потчињен је епископу; епископ не само да савршава Свете Тајне, него има и власт да кроз рукоположење другоме предаје благодатни дар да их савршава. О епископској власти Апостол Павле пише Титу: *Зато те оставих на Криту да уредиш што је недовршено, и да поставиш по свим градовима презвитере* (Тит. 1, 5). *И Тимотеју: Не полажи руке ни на кога брзо* (1. Тим. 5, 22).

О Браку

358. Брак је Света Тајна у којој се пред свештеником и у Цркви, уз слободно обећање женика и невесте о њиховој узajамној супружанској верности, благосиља њихов брачни савез, по узору на духовни савез Христа и Цркве, и моли се благодат чистог јединства за њих, ради благословеног рађања и хришћанског васпитавања деце.

359. То да је брак Света Тајна, види се и из следећих речи Апостола Павла: *Тога ради оставиће човек оца својега и матер и прилепиће се жени својој, и биће двоје једно тело. Тајна је ово велика, а ја говорим о Христу и о Цркви* (Еф. 5,31-32).

360. Нису сви обавезни да ступе у брак. Девственост је боља од супружанства ако неко може да је сачува у чистоти. Управо о овоме Господ Исус Христос је рекао: *Не могу сви примити ту реч до они којима је дано... Ко може примити, нека прими* (Мт. 19, 11-12). И Апостол каже: *А нежењеним и удовицама велим: добро им је ако остану као и ја што сам. Ако не могу да се уздржавају, нека се жене и удају... Ко је нежењен брине се за Господње, како ће угодити Господу; а ко је ожењен брине се за овосветско, како ће угодити жени... Тако и онај који удаје своју девојку добро чини; али који не удаје боље чини* (1. Кор. 7, 8-9, 32-33, 38).

О Јелеосвећењу (освећењу јелеја)

361. Освећење јелеја је Света Тајна у којој се приликом помазивања тела јелејем на болесног призива благодат Божија која исцељује душевне и телесне слабости.

362. Ова Света Тајна води порекло од Апостола, који, добивши власт од Исуса Христа, помазиваху уљем многе болеснике, и исцељиваху (Мк. 6, 13). Апостоли су ову Свету Тајну предали свештенослужитељима Цркве, што се види из следећих речи Апостола Јакова: *Болује ли ко међу вама? Нека дозове презвитере црквене, и нека се моле над њим, помазавши га уљем у Име Господње. И молитва вере ће спасти болесника, и подигнуће га Господ; и ако је грехе учинио, опростиће му се* (Јаковљ. 5, 14-15).

О ЈЕДНАЕСТОМ ЧЛАНУ СИМВОЛА ВЕРЕ

"Чекам васкрсење мртвих".

363. Васкрсење мртвих, које, како каже Символ вере, ми чекамо, или очекујемо - то је дејство Свемоћи Божије којом сва тела умрлих људи, сјединивши се опет са њиховим душама, оживљавају и постају духовна и бесмртна. *Сеје се тело душевно, устаје тело духовно* (1. Кор. 15, 44). *Јер треба ово распаљиво да се обуче у нераспаљивост, и ово смртно да се обуче у бесмртност* (1. Кор. 15, 53).

364. Тело које је иструнуло у земљи и распало се, васкрснуће, јер као што је у почетку Бог створио тело од земље, тако исто може и да га обнови након што се оно распало у земљи. Апостол Павле ово објашњава помоћу посејаног зрна које трули у земљи, али из кога ће изникнути трава или дрво. *Оно што сејеш неће оживети ако не умре* (1. Кор. 15, 36).

365. Сви умрли ће васкрснути, док ће се код оних који су до времена свеопштег Васкрсења остали у животу, садашња груба тела у тренутку изменити и постаће духовна и бесмртна. *Сви нећемо помрети, а сви ћемо се променити, уједанпут, у трену ока, при последњој труби: јер ће затрубити, и мртви ће васкрснути нераспаљиви, и ми ћемо се променити* (1. Кор. 15, 51-52).

366. Васкрсење мртвих догодиће се на крају овог видљивог света.

367. Овај пропадљиви свет завршиће тако што ће се преобразити у непропадљиви. *И сама твар ће се ослободити од робовања пропадљивости на слободу славе деце Божије* (Римљ. 8, 21). *Нова пак небеса и нову земљу по обећању Његовом очекујемо, где правда обитава* (2. Петр. 3, 13).

368. Свет ће се преобразити посредством огња. *Садашња небеса и земља остављени су Његовом речју за огањ и чувају се за Дан суда и погibli безбожних људи* (2. Петр. 3,7).

369. Душе умрлих до Свеопштег Васкрсења пребивају у оваквом стању: душе праведних - у светлости, миру и предокушању вечног блаженства, а душе грешника - у сасвим супротном стању.

370. Душе праведних не примају истога часа после смрти потпуно блаженство, јер је одређено да плату према делима прими целовит човек, после васкрсења тела и Последњег Суда Божијег. Апостол Павле вели: *Сад ме чека венац правде, који ће ми у онај Дан дати Господ, праведни Судија; али не само мени, него и свима који с љубављу очекују Долазак Његов* (2. Тим. 4, 8).

И још: *Јер нам се свима ваља јавити на суду Христовом, да прими сваки оно што у телу учини, било добро или зло* (2. Кор. 5, 10).

371. Предокушање блаженства дарује им се пре Последњег Суда, о чему сведочи и Сам Господ Исус Христос у причи о праведном Лазару, који је, одмах по смрти, био однесен у наручје Авраамово (Лк. 16, 22).

372. Ово предокушање блаженства сједињен је са гледањем Самог Исуса Христа, сопственим очима. Тако бива наро-

чито са Светима, што даје на знање Апостол Павле: *Имам жељу умрети и са Христом бити* (Фил. 1, 23).

373. О душама оних који су умрли са вером, али нису успели да донесу плодове достојне покајања, треба приметити да њима за достизање блаженог Васкрсења могу да буду од помоћи молитве које се за њих узносе, нарочито када су сједињене са приношењем Бескрвне Жртве Тела и Крви Христове, као и добра дела која се чине њима у спомен.

374. Ово учење засновано је на неизмењивом Предању Саборне Цркве чији су зачеци видљиви још у Старозаветној Цркви. Јуда Макавејац принео је жртву за погинуле ратнике (2. Мак. 12,43). Молитва за упокојене увек је представљала обавезан део Божанске Литургије, почев још од Литургије Апостола Јакова. Светитељ Кирил Јерусалимски каже: "Превелика ће бити корист душама за које се узноси молитва у време када се приноси Света и Страшна Жртва" (Мистагошка катихеза 5, гл. 9). Светитељ Василије Велики у молитвама Педесетнице каже да Господ радо од нас прима молитвена умилостивљења и жртве "за оне који се држе у аду", са жељом да добију "мир, опроштај и слободу".

О ДВАНАЕСТОМ ЧЛАНУ СИМВОЛА ВЕРЕ

"И живот будућег века. Амин."

375. Живот будућег века - то је живот који ће да наступи после Васкрсења мртвих и свеопштег Суда Христовог.

376. За оне који верују, који љубе Бога и чине добро, тај ће живот бити тако блажен, да ми то сада ни замислити не можемо. *Још се не откри шта ћемо бити* (1. Јован. 3, 2). Знамо човека у Христу - вели Апостол Павле - *који би узнесен у Рај и чу неисказане речи које човеку није допуштено говорити* (2. Кор. 12, 2, 4).

377. Такво блаженство долази од виђења Бога у светлости и слави, и од сједињења са Њим. *Јер сад видимо као у огледалу, у загонетки, а онда ћемо лицем у лице; сад знам делимично, а онда ћу познати као што бих познат* (1. Кор. 13, 12). *Тада ће праведници засјати као сунце у Царству Оца свога* (Мт. 13, 43). *Бог ће бити све у свему* (1. Кор. 15, 28).

378. У блаженству душе учествоваће и тело. Оно ће бити прослављено светлошћу Божијом, слично телу Исуса Христа у време Преображења Његовог на Тавору. *Сеје се у немоћи, устаје у слави* (1. Кор. 15, 43). И као што носимо слику зем-

љаного (тј. Адама), тако ћемо носити и слику небескога (тј. Христа) (1. Кор. 15, 49).

379. Неће сви бити блажени у истој мери. Постојаће разни степени блаженства у зависности од тога како се ко овде подвизавао у вери, љубави и добрим делима. Друга је слава сунца, а друга слава месеца, и друга слава звезда, јер се звезда од звезде разликује у слави. Тако и Васкрсење мртвих (1. Кор. 15, 41-42).

380. Неверници и безаконици биће предати вечној смрти, или, другачије речено, вечном огњу, вечном мучењу, заједно са ђаволима. *И ко се не нађе записан у Књизи живота бачен би у језеро огњено* (Откр. 20, 15). *Ова смрт је друга смрт* (Откр. 20, 14). *Идите од мене, проклети, у огањ вечни који је припремљен ђаволу и анђелима његовим* (Мт. 25, 41). *И ови ће отићи у муку вечну, а праведници у живот вечни* (Мт. 25, 41). *Боље ти је с једним оком ући у Царство Божије, неголи са два ока да будеш бачен у пакао огњени, где црв њихов не умире, и огањ се не гаси* (Мк. 9, 47-48).

381. *Не поступа се са грешницима тако строго зато што Бог жели њихову пропаст, него пропадају они сами, зато што не примише љубав истине да би се спасли* (2. Сол. 2, 10).

382. Размишљања о смрти, о Васкрсењу, о Последњем Суду, о вечном блаженству и о вечним мукама помажу нам у уздржавању од грехова и у ослобађању од привезаности за земаљске ствари; таква размишљања пружају утеху онда када недостају земаљска добра; такође, подстичу нас да сачувамо душу и тело у чистоти, да живимо за Бога и за вечност и да на тај начин задобијамо вечно спасење.

О НАДИ ПРАВОСЛАВНОЈ

ШТА ЈЕ ТО "ХРИШЋАНСКА НАДА"?

383. Хришћанска нада је успокојење срца у Богу са увереношћу да се Он непрестано стара о нашем спасењу и да ће нам даровати обећано блаженство.

384. Наша нада, или темељ наше наде, јесте Сам Господ Исус Христос (1. Тим. 1, 1). *Сасвим се надајте благодати која ће вам се донети откривењем Исуса Христа* (1. Пет. 1,13).

385. Средства за задобијање спасоносне наде јесу молитва, истинско учење о блаженству и стварно придржавање тога учења.

О МОЛИТВИ

386. Постоји сведочанство Речи Божије о томе да молитва представља средство за задобијање спасоносне наде. Сам Господ Исус Христос са молитвом сједињује наду да ће се добити жељено: *И што год заштете од Оца у Име Моје, то ћу учинити, да се прослави Отац у Сину* (Јн. 14, 13).

387. Молитва је узношење ума и срца ка Богу, које се пројављује кроз побожно обраћање човека Богу.

388. Узносећи ум и срце Богу, Хришћанин треба да чини следеће. Као прво, да прославља Бога због Његовог Божанског савршенства, као друго, да му благодари за Његова добра дела, и као треће, да моли од Њега оно што му је потребно. Зато постоје три главне врсте молитвословља: славословље, благодарење и мољење.

389. Могуће је молити се без речи - умом и срцем. Пример за то је пророк Мојсеј који се тако молио уочи преласка кроз Црвено море (2. Мојс. 14, 13).

390. Таква молитва има нарочит назив. Њу називамо духовном, умном и срчаном, или, једном речју - унутарњом молитвом, као што се, насупротив томе, молитва која се произноси речима и која је праћена другим обележјима побожности, назива усненом или спољашњом молитвом.

391. Молитва може да буде и чисто спољашња, онда када неко речи молитве произноси без пажње и усрдности.

392. Но, само спољашња молитва не само да није довољна за добијање благодати, него напротив, без унутарње молитве она разгневује Бога. Сам Бог показује негодовање на такву молитву: *Приближава Ми се народ овај устима својим и уснама Ме поштује, а срце им је далеко од Мене. Но узалуд ме поштују* (Мт. 15, 8-9).

393. Но, није довољна ни само унутарња молитва без спољашње, као што човеку није довољна само душа без тела... Будући да имамо и душу и тело, ми треба да прославимо Бога телима нашим и душама нашим, који су Божији, као што је природно да уста говоре од сувишка срца. Господ наш Исус Христос био је духован у највећој мери, али је и Он Своју духовну молитву саопштавао како речима тако и побожним покретима тела: понекад подизањем очију ка небу, понекад преклањањем колена и лица до земље (1. Кор. 6, 20; Мт. 12, 34; 26, 39; Јн. 17, 1; Лк. 22, 41).

О МОЛИТВИ ГОСПОДЊОЈ

394. Постоји молитва која може да буде општа хришћанска молитва и образац за све друге молитве. То је - Молитва Господња (Оченаш).

395. Молитва Господња је молитва којој је Господ наш Исус Христос научио Апостоле и коју су они предали свима вернима.

396. Она гласи овако:

Оче наш, Који си на Небесима,

(1) да се свети име Твоје;

(2) да дође Царство Твоје;

(3) да буде воља Твоја и на земљи као (што је) на Небу;

(4) хлеб наш насушни дај нам данас;

(5) и опрости нам дугове наше као што и ми опраштамо дужницима својим;

(6) и не уведи нас у искушење,

(7) но избави нас од злога. Јер је Твоје Царство и сила и слава у векове. Амин (Мт. 6, 9-13).

397. Ради лакшег разматрања Молитве Господње, њу је могуће поделити на призивање, седам мољења и славословље.

О призивању -

Оче наш, Који си на Небесима,

398. По вери у Исуса Христа и по благодати поновног рођења ми се усуђујемо да Бога називамо својим Оцем. *А онима који га примише даде власт да буду чеда Божија, онима који верују у Име Његово; који се не родише од крви, ни од жеље телесне, ни од жеље мужевљеве, него од Бога (Јн. 1,12-13).*

399. "Оче наш" треба да говоримо увек, чак и онда када се неко моли сам.

400. Ово стога, што по хришћанском братољубљу Бога треба призивати и од Њега треба молити добра не само за себе, него и за све.

401. У призивању треба говорити "*Који си на Небесима*" зато, да бисмо, почињући са молитвом, оставили све земаљско и пропадљиво, и да бисмо ум и срце узнели према Небеском, Вечном и Божанском.

О првом мољењу -

Да се свети Име Твоје;

402. Име Божије је свето и то, без сумње, свето само по себи (Лк. 1, 49).

403. Оно може да буде свето и у људима, тј. вечна светост Његова може да се јави у њима.

404. Ово бива на следећи начин. Као прво, када у мислима и у срцу имамо Име Божије, када живимо онако како захтева Његова светост, и када таквим животом прослављамо

Бога; као друго, када и остали, видећи наш добар живот, прослављају Бога. *Тако да се светли светлост ваша пред људима, да виде ваша добра дела и прославе Оца вашег Који је на Небесима* (Мт. 5,16).

О другом мољењу - Да дође Царство Твоје;

405. У другом мољењу Молитве Господње реч је о Царству Божијем, тј. благодатном Царству које је, по Апостолу, *праведност и мир и радост у Духу Светоме* (Римљ. 14, 17).

406. Ово Царство за неке још није дошло у свој својој сили, а за неке уопште и није дошло, пошто у њиховом смртном телу још царује грех, *и слушају га у похотама његовим* (Римљ. 6, 12).

407. Оно долази скривено и духовно. Царство Божије не долази на видљив начин... *Царство Божије унутра је у вама* (Лк. 17, 20-21).

408. Као Царство Божије Хришћанин може да тражи прослављење, односно потпуно блаженство за верне. *Имам жељу умрети и са Христом бити, што је много боље* (Фил. 1, 23).

О трећем мољењу - Да буде воља Твоја и на земљи као на небу;

409. Треће мољење казује како од Бога треба тражити да све што чинимо и што нам се догађа буде не онако како како ми то желимо, него како је угодно Богу.

410. Ово треба молити зато што ми често грешимо у нашим жељама, а Бог нам непогрешиво, чак и више него ми сами, жели свако добро и увек је спреман да нам га дарује, ако то не спречава наша самовоља или тврдоглавост. *Ономе који може још и неупоредиво више учинити од онога што ми иштемо или мислимо, по сили која дејствује у нама, Њему нека је слава у Цркви* (Еф. 3, 20-21).

411. Ми молимо да се испуни воља Божија "на земљи" управо онако "као на небу", зато што на Небу Свети Анђели и блажени људи, сви без изузетка, свагда и у свему извршавају вољу Божију.

О четвртом мољењу - Хлеб наш насушни дај нам данас;

412. "*Хлеб наш насушни*" - то је хлеб који нам је неопходан да би нас било, да бисмо живели.

413. Мољење за хлеб насушни Богу треба приносити са оваквим мислима. Господ наш Исус Христос учи нас да не треба да тражимо више од "насушног хлеба", тј. од онога који нам је неопходан за јело, а такође ни од најнужнијег одела и обитавалишта; све што је преко тога и што није нужно, него служи за задовољство, треба препустити вољи Божијој; ако буде дато - треба благодарити Богу, а ако не буде - не треба се због тога узнемиравати.

414. Заповеђено је да хлеб насушни тражимо само данас, тј. за овај дан, зато да се не бисмо претерано оптерећивали оним што ће бити у будућности, него да бисмо се уздали у Бога. *Не брините се, дакле, за сутра; јер сутра бринуће се за се. Доста је сваком дану зла свога* (Мт. 6, 34). *Зна и Отац ваш небески да вама треба све ово* (тј. зна шта вам је потребно) (Мт. 6, 32).

415. Под изразом "хлеб насушни" може се тражити и све за душу. Јер човек се састоји од тела и душе, а душа је кудикамо важнија од тела, те се и за душу може тражити "насушни хлеб", без кога унутарњи човек умире од глади (Св. Кирил Јерусалимски, Мистагошка катихеза 4, 15).

416. Насушни хлеб за душу то су реч Божија и Тело и Крв Христова. *Не живи човек о самом хлебу, но о свакој речи која излази из уста Божијих* (Мт. 4, 4). *Јер Тело Моје истинско је јело, а Крв је Моја истинско пиће* (Јн. 6, 55).

О петом мољењу -

И опрости нам дугове наше,

као што и ми опраштамо дужницима својим;

417. Под речима "дугове наше" у Молитви Господњој подразумевају се греси наши. Греси се називају дуговима зато што смо све добили од Бога и све смо дужни Њему, тј. све треба да потчинимо Његовој вољи и закону, а ако то не чинимо, онда остајемо дужници пред Његовим праведним судом.

418. "Дужници наши" - то су људи који нам нису дали оно што су по Закону Божијем били дужни; то су они који, на пример, нису показали љубав, него непријатељство.

419. На праведном Суду Божијем ми можемо да се надамо да ће нам дугови бити опроштени кроз заступништво Господа нашег Исуса Христа. *Јер је један Бог, један и посредник између Бога и људи, човек Христос Исус, Који себе даде у откуп за све* (1. Тим. 2, 5-6).

420. Ако од Бога молимо опрштај наших грехова, а при томе сами не праштамо другима, онда тај опрштај нећемо

добити. *Ако опростите људима сагрешења њихова, опростиће и вама Отац ваш небески. Ако ли не опростите људима сагрешења њихова, ни Отац ваш неће опростити вама сагрешења ваша* (Мт. 6, 14-15).

421. Бог нам не опрашта ако и ми не праштамо другима, јер кроз непраштање показујемо да смо зли и тако од себе удаљавамо благодат Божију и милосрђе Божије.

422. Речи Молитве Господње "као што и ми опраштамо дужницима својим" непоколебиво захтевају да онај ко се моли ни према коме нема мржњу нити гнев, него да са свима има мир и љубав. Ако, дакле, принесеш дар свој жртвенику, и онде се сетиш да брат твој има нешто против тебе, остави онде дар свој пред жртвеником, и иди се најпре помири са братом својим, па онда дођи и принеси дар свој (Мт. 5, 23-24).

423. Ако онога ко има нешто против мене не могу брзо да нађем, или ако он не буде расположен за измирење, у том случају биће довољно измирити се са њим у срцу, пред очима Бога Који све види. *Ако је могуће, колико до вас стоји, имајте мир са свима људима* (Римљ. 12, 18).

О шестом мољењу

И не уведи нас у искушење,

424. У Молитви Господњој под изразом "искушење" треба подразумевати такав стицај околности, код кога постоји реална опасност да ће доћи до губитка вере или до пада у тежак грех.

425. Таква искушења долазе од нашег тела, од света, тј. од других људи, и од ђавола.

426. Речима "не уведи нас у искушење" ми молимо, као прво, да Бог не допусти да до искушења дође, а као друго, ако је већ нужно да посредством искушења будемо испитани и очишћени, да нас не преда искушењу у потпуности и да не допусти да паднемо.

**О седмом мољењу -
Но избави нас од злога.**

427. Речима "*избави нас од злога*" ми молимо избављење од сваког зла које може да нас задеси у свету - јер од времена првог греха свет сав у злу лежи (1. Јован. 5,19) - а нарочито молимо за избављење од греха, и од лукавих наговора и клевета узрочника зла, духа злобе - ђавола.

**О славословљу -
Јер је Твоје Царство и сила и слава у векове. Амин**

428. Молитви Господњој додато је славословље, као прво, зато да бисмо Оцу Небеском, молећи од Њега милост, истовремено одавали достојно поштовање; као друго, зато да бисмо се, мислећи на Његово Вечно Царство и силу и славу, све више и више утврђивали у нади да ће нам Он даровати оно што молимо, јер је то у Његовој власти и тиче се Његове славе.

429. Реч "амин" значи "истина" или "нека буде".

430. Ова се реч додаје славословљу зато што се тиме показује да се молитва произноси са вером и без икакве сумње, како учи Апостол Јаков (Јаковљ. 1, 6).

УЧЕЊЕ О БЛАЖЕНСТВУ

431. За утврђење наде у спасење и достизање блаженства, молитви треба придодати и сопствени подвиг, тј. дела побожности. О томе Сам Господ вели: *А што ме зовете: Господе, Господе, а не извршуете што говорим* (Лк. 6, 46). *Неће сваки који ми говори: Господе, Господе, ући у Царство Небеско; но који твори вољу Оца Мојега Који је на Небесима* (Мт. 7, 21).

432. Руководство у томе подвигу може да буде учење Господа нашег Исуса Христа које је скраћено изложено у Његовим изрекама о блаженству.

433. Таквих изрека има девет:

(1) *Блажени сиромашни духом, јер је њихово Царство Небеско.*

(2) *Блажени који плачу, јер ће се утешити.*

(3) *Блажени кротки, јер ће наследити земљу.*

(4) *Блажени гладни и жедни правде, јер ће се наситити.*

(5) *Блажени милостиви, јер ће бити помиловани.*

(6) *Блажени чисти срцем, јер ће Бога видети.*

(7) *Блажени миротворци, јер ће се синови Божији називати.*

(8) *Блажени прогнани правде ради, јер је њихово Царство Небеско.*

(9) *Блажени сте када вас срамоте и прогоне и, лажући, говоре против вас свакојаке рђаве речи, због Мене. Радуете се и веселите се, јер је велика плата ваша на Небесима* (Мт. 5, 3-12).

434. Ради правилног разумевања ових изрека, треба приметити да је Господ Своје учење о достизању блаженства у њима изложио баш онако како каже Јеванђеље: *Отворивши уста Своја, учаше*. Будући кротак и смирен срцем, Он Своје учење није изложио у форми заповести, већ тако што је називао блаженима оне који то учење слободно прихватају и придржавају га се. Стога у свакој од ових изрека о блаженству треба најпре размотрити учење, тј. заповест, а потом називање блаженим, тј. обећање награде.

О ПРВОЈ ЗАПОВЕСТИ БЛАЖЕНСТВА

Блажени сиромашни духом, јер је њихово Царство Небеско.

435. Прва заповест Господња за достизање блаженства јесте да они који желе блаженство треба да буду сиромашни духом.

436. Бити сиромашан духом значи бити духовно убеђен да ми немамо ништа своје, него само оно што нам дарује Бог, и да без Божије помоћи и благодати ништа добро не можемо учинити; треба дакле да сматрамо да смо ми - ништа, и да у свему прибегавамо милосрђу Божијем. Укратко, према тумачењу светог Јована Златоуста, духовно сиромаштво је - смиреност (Тум. Јев. по Матеју, Беседа 15).

437. Сиромашни духом, без сумње, могу да буду и богаташи, ако схвате да је видљиво богатство пропадљиво, да брзо пролази и да не може да надомести недостатак духовних блага. *Јер каква је корист човеку ако сав свет задобије а души својој науди? Или какав ће откуп дати човек за душу своју?* (Мт. 16, 26).

438. Телесно сиромаштво може да допринесе савршенству духовног сиромаштва, ако га Хришћанин изабере добровољно, Бога ради. Зато је Сам Господ Исус Христос рекао бога-

ташу: *Ако хоћеш савршен да будеш, иди продај све што имаш и подај сиромасима, и имаћеш благо на небу, па хајде за Мном* (Мт. 19, 21).

439. Сиромашнима духом Господ обећава Царство Небеско.

440. Царство Небеско им у овом животу, посредством вере и наде, припада духовно и само у назнаци, док ће им у будућем животу припасти у потпуности, кроз учешће у вечном блаженству.

О ДРУГОЈ ЗАПОВЕСТИ БЛАЖЕНСТВА

Блажени који плачу, јер ће се утешити.

441. Друга заповест Господња за блаженство је да они који желе блаженство треба да плачу.

442. Под плачем у овој заповести треба подразумевати тугу и скрушеност срца и стварне сузе због тога што несавршено и недостојно служимо Господу, или чак својим гресима заслужујемо Његов гнев. Жалост која је по Богу доноси покајање за спасење, за које се на каје (тј. постојано покајање); *а жалост ово-га света доноси смрт* (2. Кор. 7, 10).

443. Онима који плачу Господ, пре свега, обећава да ће се утешити.

444. Под овим се подразумева благодатна утеха која се састоји из опроштаја грехова и умирења савести.

445. Ово обећање сједињено је са заповешћу о плачу зато да туга због грехова не би доводила до очајања.

О ТРЕЋОЈ ЗАПОВЕСТИ БЛАЖЕНСТВА

Блажени кротки, јер ће наследити земљу.

446. Трећа заповест Господња за блаженство је да они који желе блаженство треба да буду кротки.

447. Кротост је смирено расположење духа сједињено са опрезом да никога не наљутимо и да се ни због чега не љутимо.

448. Посебна својства хришћанске кротости су - не роптати и то не само на Бога, него ни на људе, не преуносити се, и не препуштати се гневу онда када се догоди нешто против наших жеља.

449. Господ кроткима обећава да ће наследити земљу.

450. У односу на следбенике Христове ово обећање мора да се схвати као предсказање које се испунило буквално, будући да су стално кротки Хришћани, уместо да гневом незнабожаца буду истребљени, наследили васељену којом су претходно владали исти ти незнабошци. Осим тога, значење овог обећања у односу на Хришћане уопште и на свакога од њих појединачно, јесте то да ће они добити наслеђе, по речима Псалмопојца, на земљи живих, тамо где живе и не умиру, тј. добиће вечно блаженство (Пс. 27, 13).

О ЧЕТВРТОЈ ЗАПОВЕСТИ БЛАЖЕНСТВА

Блажени гладни и жедни правде, јер ће се наситити.

451. Четврта заповест Господња за блаженство је да они који желе блаженство треба да буду гладни и жедни правде.

452. Иако под називом правда треба подразумевати свако добро дело које Хришћанин треба да жели као храну и пиће, ту се првенствено мисли на ону правду за коју је у Даниловом пророштву речено: *да се доведе вечна правда*, тј. да се човек, који је окривљен пред Богом, оправда посредством благодати и вере у Господа Исуса Христа (Дан. 9, 24). О тој правди Апостол Павле каже: *Правда Божија кроз веру у Исуса Христа за све и на све који верују, јер нема разлике. Јер сви сагрешише и лишени су славе Божије, а оправдавају се даром, благодаћу Његовом, кроз искуљење које је у Христу Исусу Којега одреди Бог да буде Крвљу Својом жртва помирења кроз веру, да покаже правду Своју опроштењем пређашњих грехова* (Римљ. 3, 22-25).

453. Гладни и жедни правде - то су они који воле да чине добро али себе не сматрају за праведнике, нити се ослањају на своја добра дела, него сматрају да су грешни и криви пред Богом - они који жељом и молитвом вере као да су гладни и

жедни духовне хране и пића, тј. благодатног оправдања кроз Исуса Христа.

454. Господ гладнима и жеднима правде обећава да ће се наситити.

455. Наситити се - то овде значи следеће: као што телесна ситост доноси, као прво, престанак осећаја глади и жеђи, а као друго, поткрепљење телесне силе, тако духовна ситост означава, као прво, унутарње успокојење помилованог грешника, а као друго, задобијање силе за чињење добра, а ова се сила даје оправдавајућом благодаћу.

Уосталом, савршена ситост душе, која је створена за наслађивање бескрајним благом, уследиће, по речима Псалмопојца, у Вечном Животу: *Наситићу се кад ми се открије слава Твоја* (Пс. 17, 15).

О ПЕТОЈ ЗАПОВЕСТИ БЛАЖЕНСТВА

Блажени милостиви, јер ће бити помиловани.

456. Пета заповест Господња за блаженство је да они који желе блаженство треба да буду милостиви.

457. Ову заповест треба испуњавати помоћу дела милосрђа, и то телесних и духовних, јер, како каже Свети Јован Златоуст, "различит је начин чињења милости и широка је заповест ова" (Тум. Јев. по Матеју, Беседа 15).

458. Телесна дела милосрђа су ова:

- 1) Гладног нахранити;
- 2) Жедног напојити;
- 3) Оденути нагог или онога ко нема најнужнију одећу;
- 4) Посетити онога ко је затворен у тамници;
- 5) Посетити болесног, послужити му и помоћи да оздрави или да се хришћански припреми за смрт;
- 6) Путника примити у дом и омогућити му одмор;
- 7) Сахрањивати оне који су умрли у беди.

459. Духовна дела милосрђа јесу:

- 1) саветима одвратити грешника са пута заблуде његове (Јаковљ. 5, 20), тј. са његовог лажног пута;
- 2) Неупућенога научити истини и добру;
- 3) Ближњем дати добар и благовремен савет у неприлици или у случају опасности коју он не примећује;

- 4) Молити се Богу за њега;
- 5) Тешити ожалашћеног;
- 6) Не узвраћати на зло које су нам други учинили;
- 7) Од срца праштати увреде.

460. Они који праведно кажњавају кривца не крше заповест милосрђа ако то чине онако како су дужни и са добром намером, тј. да би га исправили или да би невине заштитили од његових злочинстава.

461. Господ милостивима обећава да ће бити помиловани.

462. Под овим се подразумева помиловање од вечне осуде за грехе на Суду Божијем.

О ШЕСТОЈ ЗАПОВЕСТИ БЛАЖЕНСТВА

Блажени чисти срцем, јер ће Бога видети.

463. Шеста заповест Господња за блаженство је да они који желе блаженство треба да буду чисти срцем.

464. Чистота срца овде није баш сасвим исто што и искреност - која подразумева да човек не показује лицемерно добро расположење онда када га заправо нема у срцу, него да добро расположење срца показује кроз добре поступке, што представља тек нижи степен чистоте срца. Чистоту срца човек достиже постојаним подвигом бдења над самим собом, изгонећи из свога срца сваку незакону жељу и помисао, сваку привезаност за земаљске предмете, чувајући непрестано са вером и љубављу у срцу сећање на Бога и Господа Исуса Христа.

465. Господ онима који су чисти срцем обећава да ће видети Бога.

466. Ово обећање треба схватити тако, да Реч Божија упоређује људско срце са оком и савршеним Хришћанима приписује *просветљене очи срца* (Еф. 1, 18). Као што је чисто око способно да види светлост, тако је чисто срце способно да сазрцава (духовно посматра) Бога. Пошто је виђење Бога извор вечног блаженства, обећање виђења Бога представља обећање највишег степена вечног блаженства.

О СЕДМОЈ ЗАПОВЕСТИ БЛАЖЕНСТВА

Блажени миротворци, јер ће се синови Божији назвати.

467. Седма заповест Господња за блаженство је да они који желе да буду блажени треба да буду миротворци.

468. Ову заповест треба испунити на следећи начин. Ми са свима треба да поступамо дружељубиво и не треба да дајемо повода за размирице; ако до размирица ипак дође, на сваки начин треба да их прекинемо, па чак и ако то подразумева одрицање од неког нашег права, осим ако је то у супротности са оним на шта смо обавезни или ако би неком нанело штету. И друге који су у завади треба да миримо, колико год је то у нашој моћи, а када не можемо, онда треба да молимо Бога за њихово измирење.

469. Миротворцима Господ обећава да ће се синови Божији назвати.

470. Ово обећање показује узвишеност подвига миротвораца као и узвишеност награде која је за њих припремљена. Пошто они својим подвигом подражавају Јединородног Сина Божијег Који је дошао на земљу да помири грешног човека са Богом, њима се обећава благодатно име синова Божијих и, без сумње, блаженство достојно тога имена.

О ОСМОЈ ЗАПОВЕСТИ БЛАЖЕНСТВА

Блажени прогнани правде ради, јер је њихово Царство Небеско.

471. Осма заповест за блаженство је да они који желе блаженство треба да буду спремни да претрпе гоњење правде ради, не издајући је.

472. Овом заповешћу захтевају се следеће особине: правдољубивост, постојаност и чврстина у добродетели (врлини), храброст и трпљење у случају да неко буде изложен патњама и опасности зато што не жели да изда истину и добродетели.

473. Прогнанима правде ради Господ обећава Царство Небеско у замену за оно чега се они гоњењем лишавaju, исто као што га је обећао сиромашнима духом као надокнаду за трпљење оскудице и немаштине.

О ДЕВЕТОЈ ЗАПОВЕСТИ БЛАЖЕНСТВА

Блажени сте када вас срамоте и прогоне и, лажући, говоре против вас свакојаке рђаве речи, због Мене. Радујте се и веселите се, јер је велика плата ваша на Небесима

474. Девета заповест Господња за блаженство је да они који желе блаженство треба да буду спремни да ради Имена Христовог и за истинску православну веру са радошћу приме увреду, гоњење, невоље, па чак и смрт.

475. Подвиг према овој заповести назива се мученичким подвигом.

476. За овај подвиг Господ обећава велику плату на Небесима, тј. нарочит и висок степен блаженства.

ЉУБАВ ПРАВОСЛАВНА

О САВЕЗУ ВЕРЕ И ЉУБАВИ

477. Чин и плод истинске вере у Хришћанину треба да буду љубав и добра дела у складу са њом. *Јер у Христу Исусу нити што вреди обрезање ни необрезање, него вера која кроз љубав дела* (Гал. 5, 6).

478. За Хришћанина није довољна само вера, без љубави и добрих дела. *Јер вера је без љубави и добрих дела неделотворна и мртва, те стога не може довести до Вечног Живота. Јер ко не љуби брата остаје у смрти* (1. Јован. 3,14). Каква је корист, браћо моја, ако ко рече да има веру а дела нема? Зар га може вера спасти? *Јер као што је тело без духа мртво, тако је и вера без дела мртва* (Јаковљ. 2, 14,26).

479. Немогуће је спасти се љубављу и добрима делима без вере, јер не може да буде да Бога истински љуби човек који нема веру у Њега. При томе човек који је рањен грехом не може да чини заиста добра дела ако кроз веру у Исуса Христа не задобије духовну силу, или благодат Божију. Без вере није могуће угодити Богу; *јер онај који прилази Богу, треба да верује да Бог постоји и да Он награђује оне који га траже* (Јевр. 11, 6). *Јер који су год од дела закона под проклетством су, јер је написано: Проклет сваки који не остане у свему што је написано у Књизи закона да то чини* (Гал. 3, 10). Јер ми духом, од вере, чекамо

наду праведности (Гал. 5, 5). *Јер сте благодаћу спасени кроз веру; и то није од вас, дар је Божији; не од дела, да се не би ко хвалисао* (Еф. 2, 8-9).

480. Љубав која није праћена добрим делима, није истинска. Јер истинска љубав се природно пројављује кроз добра дела. Господ Исус Христос каже: *Ко има заповести Моје и држи их, то је онај који Ме љуби; ако Ме неко љуби, реч Моју држаће* (Јн. 14, 21, 23). Апостол Јован пише: *Јер је ово љубав Божија - да заповести Његове држимо* (1. Јован. 5, 3). *Не љубимо речју ни језиком, него делом и истином* (1. Јован. 3, 18).

О ЗАКОНУ БОЖИЈЕМ И ЗАПОВЕСТИМА

481. Средства за распознавање добрих и злих дела су - унутрашњи Закон Божији, тј. сведочанство савести, и спољашњи Закон Божији, тј. заповести Божије.

482. У Светом Писму се за унутрашњи закон каже да је у срцима написано оно што је по закону, пошто сведочи савест, и *пошто се мисли међу собом оптужују или оправдавају* (Римљ. 2, 15).

483. Иако у људима постоји унутрашњи закон, дат им је још и спољашњи. Он је дат зато што људи нису слушали унутрашњи закон и зато што су, водећи телесни и грешан живот, гушили у себи глас духовног закона, због чега је и било неопходно подсетити их путем заповести на спољашњи закон. *Шта ће дакле закон? Због греха додаде се* (Римљ. 3, 19).

484. Спољашњи Закон Божији дат је људима на следећи начин. Кад је јеврејски народ, који води порекло од Авраама, био чудесно ослобођен из египатског ропства, тада је, на путу у земљу која им је била обећана, у пустињи, на гори Синај, Бог показао Своје присуство у огњу и облаку, и дао Закон преко војда Израиљаца - пророка Мојсеја.

485. Главне и свеопште заповести овога Закона јесу следећих десет, које су биле написане на два таблицама, тј. каменним плочама:

1) *Ја сам Господ Бог твој; немој имати других богова осим Мене.*

2) *Не прави себи идола нити каква лика; немој им се клањати нити им служити.*

3) *Не узимај узалуд Имена Господа Бога својега.*

4) *Сећај се дана одмора да га светкујеш; шест дана ради и сврши све своје послове, а седми дан је одмор Господу Богу твојему.*

5) *Поштуј оца својега и матер своју, да ти добро буде и да дуго поживиш на земљи.*

6) *Не убиј.*

7) *Не чини прељубе.*

8) *Не кради.*

9) *Не сведочи лажно на ближњега својега.*

10) *Не пожели ништа што је туђе (2. Мојс. 20, 1-17).*

486. Ове су заповести дате израиљском народу, али и ми треба да се понашамо у складу са њима, јер у суштини то је исти онај Закон који је, по речима Апостола Павла, записан у срцима свих људи како би поступали по њему.

487. Господ Исус Христос је учио да треба поступати према десет заповести. Он је налагао да ради задобијања Вечног Живота треба држати заповести, да их треба разумевати и испуњавати савршеније него што су то чинили пре Његовог доласка (Мт. 19, 17; 5, 1-48).

О ПОДЕЛИ ЗАПОВЕСТИ БОЖИЈИХ НА ДВЕ ТАБЛИЦЕ

488. Десет заповести биле су подељене на две таблице. Ово значи да се у њима крију два вида љубави, тј. љубав према Богу и љубав према ближњем, те да се стога прописују и две врсте обавеза.

489. О овоме је говорио Господ Исус Христос. На питање: Која је заповест највећа у Закону? - Он је одговорио: *Љуби Господа Бога својега свим срцем својим, и свом душом својом, и свим умом својим. Ово је прва и највећа заповест. А друга је као и ова: Љуби ближњега свога као самога себе. О овим двама заповестима држи се сав Закон и Пророци (Мт. 22, 36-40).*

490. Сви људи представљају наше ближње. Ово стога што су сви створења Једнога Бога и што су сви потекли од једног човека. Нама су, међутим, нарочито блиски сродници по вери у Господа Исуса Христа, као деца Једног Оца Небеског.

491. Нема заповести о љубави према самоме себи, зато што и без заповести, природно, *нико никад не омрзну на своје тело, него га храни и негује (Еф. 5, 29).*

492. У љубави према Богу, ближњем и самоме себи треба да постоји следећи поредак. Љубити себе треба само ради

Бога и донекле ради ближњих, љубити ближње треба ради Бога, а љубити Бога треба ради Њега Самог, и више од свега другог. Љубав према себи треба приносити на жртву љубави према ближњима. *Од ове љубави нико нема веће, да ко живот свој положи за пријатеље своје* (Јн. 15, 13). А љубав према себи и према ближњем треба приносити на жртву љубави према Богу. *Који љуби оца или матер већма него Мене - каже Исус Христос - није Мене достојан; и који љуби сина или кћер већма него Мене, није Мене достојан* (Мт. 10, 37).

493. Иако читав Закон почива на две заповести, оне су ипак подељене на десет, да би јасније биле представљене наше обавезе према Богу и према ближњем.

494. Обавезе према Богу прописане су у прве четири заповести.

495. То су следеће обавезе. У првој заповести одређује се да треба познавати и поштовати Истинског Бога. У другој - да треба избегавати лажно богопоштовање. У трећој - да ни речју не треба нарушавати богопоштовање. У четвртој да треба чувати поредак времена и поредак дела којима се исказује богопоштовање.

496. Обавезе према ближњима прописују се у следећих шест заповести.

497. То су следеће обавезе.

У петој заповести захтева се љубав и поштовање према ближњима, нарочито према онима који су нам најближи, почев од родитеља.

У шестој заповести - да се не угрожава живот ближњих.

У седмој - да се не повреди њихова морална чистота.

У осмој - да се не повреди њихова имовина.

У деветој - да им се штета не наноси ни речју.

У десетој - да се чак ни не пожели да им се нанесе штета.

498. Што се тиче обавеза према самоме себи оне су садржане у заповести о дужностима према ближњима, јер ближњега треба љубити исто као самога себе.

О ПРВОЈ ЗАПОВЕСТИ

Ја сам Господ Бог твој; немој имати других богова осим Мене.

499. Речима Ја сам Господ Бог твој, Бог као да указује човеку на Самога Себе, те му тако заповеда да позна Господа Бога.

500. Из заповести о познању Бога могу се извести нарочите обавезе.

501. Речима „*немој имати других богова осим Мене*“ упућује се на општење и везивање за Јединог Истинитог Бога, тј. на одавање побожног поштовања Њему.

502. На унутарње богопоштовање односе се следеће обавезе:

- 1) Веровати у Бога.
- 2) Ходити пред Богом, тј. сећати се свагда Бога и у свему поступати опрезно, јер Он види не само дела, него и скривене помисли наше.
- 3) Бојати се Бога, или осећати страхопоштовање пред Њим, тј. гнев Оца Небеског сматрати за највећу несрећу која може да те задеси, и стога трудити се да га не разгневујеш.
- 4) Надати се у Бога.
- 5) Љубити Бога.

6) Покоравати се Богу, тј. непрестано бити спреман да учиниш оно што Он заповеда, и не роптати онда када Он са нама не чини оно што бисмо ми желели.

7) Клањати се Богу као Најузвишенијем Бићу.

8) Прослављати Бога као Свесавршенога.

9) Благодарити Богу као Творцу, Промислитељу и Спаситељу.

10) Признавати Бога за Сведоброга и Свемогућег Помоћника у сваком добром подухвату.

503. Следеће обавезе тичу се спољашњег богопоштовања:

1) Исповедати Бога, тј. признавати да је Он наш Бог, и не одрицати га се чак ни онда када бисмо због таквог признања морали да пострадамо и умремо.

2) Учествовати у заједничком богослужењу, установљеном од Бога и утврђеном од стране Православне Цркве.

504. Да бисмо боље схватили и исправније сачували прву заповест, треба још да знамо и који су греси против ње.

1) Безбожност - када људи, које Псалмопојац оправдано назива безумнима, желећи да се избаве од страха пред Судом Божијим, *говоре у срцу своме: нема Бога* (Пс. 14, 1).

2) Многобоштво - када уместо Једног Истинитог Бога прихватају многа лажна божанства.

3) Неверовање - када признајући да Бог постоји не верују у Његов Промисао и Откривење.

4) Јерес - када учењу вере људи додају мишљења противречна Божанској Истини.

5) Раскол - самовољно уклањање од јединства богопоштовања и од Православне Саборне Цркве Божије.

6. Богоодступништво - када се због страха од људи или ради светских користи одричу истинске вере.

7) Очајање - када изгубе наду да ће од Бога добити благодат и спасење.

8) Врачање - када, остављајући веру у силу Божију, поверују тајанственим и најчешће злим силама твари, нарочито злих духова, и труде се да делују помоћу њих.

9) Сујеверје - када поверују да нека обична ствар има Божанску силу, и плаше је се, или се пак уздају у њу уместо у Бога; тако, на пример, верују старој књизи и мисле да је само она исправна, а не и нова, иако она садржи потпуно исто учење и исто богослужење.

10) Лењост у односу на учење побожности, молитве и заједничко богослужење.

11) Љубав према твари више него према Богу.

12) Човекоугађање - када тако угађају људима, да се ради тога не труде да угоде Богу.

13) Уздање у човека - када се неко узда у сопствене способности и снаге, или способности и снаге других људи, а не у милост и помоћ Божију.

505. Човекоугађање и уздање у човека противни су првој заповести зато што човек коме угађамо или у кога се уздамо, и при томе заборављамо Бога, за нас на неки начин представља другог бога, уместо Бога Истинитог.

506. У Светом Писму се о човекоугађању говори овако: *јер кад бих још људима угађао, не бих био слуга Христов* (Гал. 1, 10).

507. О уздању у човека Свето Писмо каже: *овако вели Господ: да је проклет човек који се узда у човека и који ставља тело себи за мишицу, а од Господа одступа срце његово* (Јер. 17,5).

508. Да би лакше напредовао у испуњавању својих обавеза према Богу, човек треба овако да поступи са собом: треба да се одрекне самога себе. *Ко хоће за Мном да иде нека се одрекне себе и узме крст свој, и за Мном иде* (Мк. 8, 34).

509. Одрећи се себе - према тумачењу Св. Василија Великог - значи следеће: "Сам себе одриче се онај ко свуче старог човека са његовим делима, истрошеног у заводљивим похотама. Такав се одриче и свих светских склоности које могу да му се испрече на путу побожности. Потпуно одбацивање састоји се у томе да се не буде везан ни за сам живот, већ да се мисли на смрт, да се не би уздао у себе".

510. Када се одриче себе и када се лишава многих природних задовољстава, човек може да добије благодатну, Божанску утеху, коју ни сама страдања не могу да наруше. *Као што су страдања Христова обилна у нама, тако је кроз Христа обилна и утеха наша* (2. Кор. 1, 5).

511. Првој заповести, која прописује побожно поштовање Једнога Бога, у потпуности одговара и исправно указивање поштовања Анђелима и Светим људима, јер у њима ми поштујемо благодат Божију, благодат која у њима обитава и делује, и преко њих тражимо помоћ од Бога.

О ДРУГОЈ ЗАПОВЕСТИ

Не прави себи идола нити каква лика; немој им се клањати нити им служити.

512. У другој заповести говори се о идолу. У самој заповести објашњено је да је идол представа неке ствари: небеске, земаљске, или која живи у водама, и којој се клањају и служе уместо Богу.

513. Друга заповест забрањује клањање идолима као лажним божанствима или као представама лажних богова.

514. Но, никако није забрањено имати неке друге - свештене слике. Ово се јасно види из тога што је пророк Мојсеј, преко кога је и дата ова заповест од Бога, у исто време од Бога добио заповест да у скинији, тј. покретном јеврејском храму, постави златне свештене представе Херувима, и то у оном унутрашњем делу храма, према коме се народ окретао ради поклоњења Богу.

515. Овај пример нарочито је важан за Православну Хришћанску Цркву, зато што објашњава исправност употребе светих икона у Православној Цркви.

516. Реч "икона" је грчка и значи "слика" или "лик". У Православној Цркви овим називом означавају се свештене

представе Бога Који се јавио у телу, Господа нашег Исуса Христа, Његове Пречисте Мајке, и Светих Његових.

517. Употреба светих икона не би била сагласна са другом заповешћу само у случају када би неко стао да их обоготворава. Но, овој заповести никако не противречи поштовање икона као свештених слика и њихова употреба ради побожног сећања на дела Божија и Свете Његове, јер у таквом случају иконе су као књиге у којима се уместо слова налазе ликови и предмети (Св. Григорије Велики, Писмо Серену епископу).

518. Приликом клањања иконама треба бити у следећем расположењу духа: онај ко их посматра ум мора да усмери ка Богу и Светима који су на њима представљени.

519. Грех против друге заповести назива се идолопоклонство.

520. Осим грубог идолопоклонства постоје још и мањи греси против друге заповести у које спадају:

- 1) користољубље;
- 2) стомакоугађање, преједање и пијанство;
- 3) гордост и сујета.

521. У Идолопоклонству спада користољубље. Апостол Павле каже да је лакомство идолопоклонство (Кол. 3, 5), јер користољубив човек више служи богатству него Богу.

522. Друга заповест забрањује користољубље и самим тим учи некористољубивости и дарежљивости.

523. У идолопоклонству спада и стомакоугађање, зато што они који угађају стомаку изнад свега стављају чулно задовољство, јер, како вели Апостол, *њихов бог је трбух, или, другим речима, стомак је њихов идол* (Фил. 3, 19).

524. Друга заповест забрањује стомакоугађање и самим тим учи уздржању и посту.

525. Гордост и сујета спадају у идолопоклонство зато што горд човек више од свега цени своје способности и преимућства, које за њега тако представљају идола; а сујетан човек жели да и други поштују тог идола. Такву гордост и сујету показао је вавилонски цар Навуходоносор, који је сам себи поставио златног идола и заповедио свима да му се клањају (Дан. 3).

526. Постоји још један порок близак идолопоклонству, а то је лицемерје - када неко спољашња дела побожности, као што су на пример пост и строго чување обреда, користи да би стекао уважавање народа, не мислећи на унутрашње исправљање свога срца (Мт. 6, 5-7).

527. Друга заповест забрањује гордост, сујету и лицемерје, и самим тим учи смирењу и чињењу добрих дела у тајности.

О ТРЕЋОЈ ЗАПОВЕСТИ

Не узимај узалуд имена Господа Бога својега.

528. Име Божије узима се узалуд онда када се изговара у бескорисним и сујетним разговорима, а још горе је када се изговара лажљиво или уз нарушавање побожности.

529. Трећом заповешћу забрањују се следећи греси:

- 1) богохуљење, или дрске речи против Бога;
- 2) роптање на Бога или жалбе на Његово Провиђење;
- 3) светогрђе, када се свештени предмети извргавају шалама или порузи;
- 4) непажња на молитви;
- 5) лажна заклетва, када заклетвом потврђују оно чега нема;
- 6) преступање заклетве, када се не извршава оно што је обећано;
- 7) нарушавање завета датих Богу;
- 8) лакомислена употреба заклетве у обичним разговорима.

530. У Светом Писму постоји и посебна забрана употребе заклетве у обичним разговорима. Спаситељ вели: *А Ја вам кажем: не куните се никако... Дакле, нека буде реч ваша: да, да; не, не; а што је више од тога од злога је* (Мт. 5, 34, 37).

531. Овим се не забрањује свака заклетва у друштвеним стварима. Апостол Павле каже: *Јер се људи заклињу већим од себе, и сваком њиховом препирању завршетак је заклетва као јемство. Зато и Бог, желећи да наследницима обећања што поузданије покаже неизмењивост Своје одлуке, послужи се заклетвом* (Јевр. 6, 16-17).

Из овога треба извући закључак да ако је Сам Бог употребио заклетву како би пружио што чвршће уверавање, онда је тим пре и за нас допустиво и потребно да у важним и неопходним приликама, када то захтева законита власт, дамо заклетву, са побожношћу и тврдом намером да је никако не погазимо.

О ЧЕТВРТОЈ ЗАПОВЕСТИ

Сећај се дана одмора да га светкујеш; шест дана ради и сврши све своје послове, а седми дан је одмор Господу Богу твојему.

532. Заповеђено је да се Богу посвети седми, а не неки други дан, зато што је Бог за шест дана створио свет, а седмога дана је починуо од дела стварања.

533. Субота се у хришћанској Цркви не празнује као прави празник. Ипак, у знак сећања на стварање света и као наставак првобитног празновања, ослобођена је поста (изузев током четири главна поста и на празнике Усековања главе Јована Претече и Воздвижења Часног Крста).

534. У хришћанској Цркви четврта се заповест извршава на следећи начин. Празнује се сваки седми дан, али не последњи од седам дана, тј. субота, него први дан сваке седмице, а то је недеља.

535. Недељни дан (тј. недеља, руски: воскресење) празнује се од времена Васкрсења Христовог.

536. У Светом Писму говори се о празновању васкрсног дана. У књизи Дела апостолских помиње се сабрање ученика, тј. Хришћана, у први дан недеље... да ломе хлеб, тј. ради

савршавања Свете Тајне Причешћа (Дап. 20, 7). Код Апостола и еванђелисте Јована, у Откривењу, такође се помиње дан Господњи, тј. недеља (Откр. 1, 10).

537. Под седмим даном, или суботом, у Старозаветној Цркви подразумевали су се и други дани, установљени као празници или за пост, на пример празник Пасхе, дан очишћења; тако и у хришћанској Цркви треба сачувати, осим недељног дана, и друге празнике и постове, у славу Божију, и у част Богородице и других Светитеља.

538. Главни празници - то су празници установљени као сећање на најважније догађаје који се односе на за нас спасоносно Оваплоћење Сина Божијег и пројаве Божанства, а такође и они који су установљени у част Пресвете Богородице, као Оне која је послужила тајни Оваплоћења. Такви су, по редоследу догађаја, следећи празници:

- 1) Рождество Пресвете Богородице (8/21 септембар).
- 2) Ваведене у храм Пресвете Богородице ради Њеног посвећења Богу (21/4 децембар).
- 3) Благовести Пресветој Богородици, тј. анђеоска објава Пресветој Дјеви да ће се од Ње оваплотити Син Божији (25 март/7 април).
- 4) Божић - Рождество Христово (25 децембар/7 јануар)
- 5) Крштење Господње и уједно Свето Богојављење (6/19 јануар).
- 6) Сретење Господње у храму са светим праведником Симеоном Богопримцем (2/15 фебруара).
- 7) Преображење Господње (6/19 августа).
- 8) Улазак Господњи у Јерусалим - Цвети (седам дана уочи Васкрса).
- 9) Васкрс - Празник Васкрсења Христовог, или Пасха - Празник над празницима, предукус вечног празника, вечног блаженства.

10) Вазнесење Господње на небо (40-ти дан након Пасхе, у четвртак).

11) Празник Педесетнице - Силазак Духа Светога на Апостоле, у славу Пресвете Тројице (50-ти дан после Пасхе, у недељу).

12) Воздвижење Часног и Животворног Крста Господњег, који је пронашла царица Јелена (14/27 септембар).

13) Успеније Пресвете Богородице (15/28 августа).

539. Најважнији пост је Велики пост, или Света Четрдесетница.

540. Он се назива Четрдесетница зато што траје четрдесет дана, не рачунајући недељу Страдања Христових (тј. Страсну седмицу).

541. Велики пост траје четрдесет дана јер је толико дана постио Сам Господ Исус Христос (Мт. 4, 2).

542. Постити треба и у среду и петак. У среду - као сећање на предавање Господа нашег Исуса Христа на страдање, а у петак - као успомену на само Његово страдање и смрт.

543. Божићни, Великогоспојински и Петровски пост уведени су због следећих разлога. Прва два - зато да бисмо претходно подвигом уздржања указали поштовање празницима Рождества Христовог и Успења Пресвете Богородице који следе за њима, а последњи по узору на Апостоле који су постили припремајући се за дела проповеди Јеванђеља (Дап. 13, 3).

544. Празничне дане према заповести треба проводити на следећи начин. Као прво, у те дане не треба радити, или бавити се светским и свакодневним пословима; друго, треба их држати као свете, тј. у те дане треба савршавати света и духовна дела, у славу Божију.

545. У празничне дане забрањено је радити зато да бисмо неометано могли да савршавамо света и богоугодна дела.

546. У празничне дане треба:

- 1) долазити у цркву ради заједничког богослужења и поучавања речју Божијом;
- 2) такође, и код куће се треба бавити молитвом и читањем, или душекорисним разговорима;
- 3) посвећивати Богу део свога имања и употребљавати га за потребе Цркве, што њој служи и за добротинства убогим;
- 4) посећивати болесне и оне који су затворени у тамницама, и чинити друга дела хришћанске љубави.

547. Но, таква дела могу да се чине и у радне дане, и добро је ко то може да чини. А коме смета посао, тај, у крајњој линији, треба празничне дане да освети таквим делима. Треба се постојано молити сваки дан, ујутро и увече, пре ручка и вечере и после њих и, по могућности, на почетку и по окончању сваког посла.

548. Они који у празничне дане дозвољавају себи нескромне игре, позоришта, светске песме, неуздраност у храни и пићу, ти веома вређају светост празника. Јер ако и невини, а за свакодневни живот корисни послови, не доликују светим данима, онда тим пре њима не доликују бескорисна, телесна и порочна дела.

549. Када четврта заповест говори о шестодневном раду, она без сумње осуђује оне који се у обичне дане не баве пословима који одговарају њиховом звању, него проводе време у доколици и расејаности.

О ПЕТОЈ ЗАПОВЕСТИ

Поштуј оца својега и матер своју, да ти добро буде и да дуго поживиш на земљи.

550. Пета заповест прописује нарочите обавезе према родитељима и учи о томе да их треба поштовати:

- 1) односити се према њима са поштовањем;
- 2) покоравати им се;
- 3) неговати их и пазити у време болести и старости;
- 4) после њихове смрти, као и за живота, молити се за спасење њихових душа и тачно испуњавати њихова завештања која не противрече Закону Божијем и грађанском закону (2. Мак. 12, 43-44; Јер. 35, 18-19; Преп. Јован Дамаскин, Слово о упокојенима).

551. О тежини греха непоштовања према родитељима треба расуђивати на следећи начин. Колико је лако и природно волети и поштовати родитеље, којима дугујемо живот, толико је тежак грех не поштовати их. Зато је по Закону Мојсрјевом за псовање оца или мајке изрицана смртна казна (2. Мојс. 21, 16).

552. Заповест о поштовању родитеља прати обећање спокојног и дуговечног живота. Ово је учињено зато да би очигледна награда још више подстакла на испуњавање те заповести на којој почива поредак најпре породичног, а потом и друштвеног живота.

553. Ово обећање се испуњава на следећи начин. Примери древних патријараха или праотаца показују да Бог родитељском благослову даје нарочиту силу (1. Мојс. 27). Очински благослов утврђује дом деце (Сир. 3,9). Бог, по премудром и праведном Своме Промислу, на земљи нарочито чува живот оних који поштују родитеље и помаже им, а као савршену награду за савршену добродетелъ дарује им бесмртни и блажени живот у Небеском Отачаству

554. Међу заповестима у којима се захтева љубав према ближњима, најпре се помињу родитељи, јер су нам родитељи природно најближи.

555. У петој заповести под "родитељи" треба подразумевати све оне који према нама заузимају место родитеља.

556. Уместо родитеља ми имамо:

- 1) царску власт*, и Отачаство, јер је царство велика породица у којој смо сви ми - деца нашег Отачаства;
- 2) духовне пастире и учитеље, који нас учењем и Светим Тајнама рађају за духовни живот и васпитавају нас у њему;
- 3) старије по узрасту;
- 4) наше добротворе;
- 5) старешине.

* Руску реч "государственаја власт" овде смо превели као "царска", јер реч "государство", према тумачењу Вл. Даља, означава "царство, империју, краљевство - земљу под управом господара", док је "государ" - "световни поглавар, владар: император, цар, краљ или кнез". Уосталом, и Свети Филарет је живео у време када је у Русији постојала од Бога помазана царска власт. Наравно, "государственаја" смо могли да преведемо и као "државна власт", и не бисмо погрешили, али не бисмо ни сасвим тачно погодили смисао онога о чему Светитељ говори, будући да државна власт може бити и власт антихриста, што се стварно и збило у Русији после 1917-те године, а антихристова власт Хришћанима никако не може да замени родитеље (*прим. прев.*).

557. Свето Писмо овако говори о царској власти: *Свака душа да се покорава властима које владају, јер нема власти да није од Бога, а власти што постоје од Бога су установљене. Зато ко се противи власти, противи се уредби Божијој* (Римљ. 13, 1-2).

Јер је слуга Божији теби за добро. Ако ли зло чиниш бој се, јер не носи мача узалуд, јер је Божији слуга, осветник, да излије гнев на онога који зло чини (Римљ. 13, 4).

Зато је потребно покоравати се не само због гнева, него и због савести (Римљ. 13, 5).

Бој се Бога, сине мој, и цара, и ни једном се од њих не противи (Прич. 24, 21).

Подајте, дакле, царево цару, и Божије Богу (Мт. 22, 21).

Бога се бојте, цара поштујте (1. Петр. 2,17).

558. Наша љубав према Отачаству треба да иде до спремности да за њу положимо свој живот (Јн. 15, 13).

559. О поштовању према пастирима и учитељима Свето Писмо говори овако: *Слушајте старешине своје и повинујте им се, јер они бдију над душама вашим, пошто ће одговарати за њих, да би то с радошћу чинили а не са уздисањем, јер вам ово не би било од користи* (Јевр. 13, 17).

560. У Светом Писму постоји нарочито упутство о поштовању старијих по узрасту, исто као родитеља. Апостол Павле пише апостолу Тимотеју: *Старца не карај, него га саветуј као оца; младиће као браћу; старице као матере* (1. Тим. 5, 1-2). *Пред седом главом устани, и поштуј лице старчево, и бој се Бога својега* (3. Мој. 19, 32).

561. Да добротворе треба поштовати као родитеље, могуће је уверити се на примеру Самог Господа Исуса Христа, Који беше послушан Јосифу без обзира на то што Јосиф није био Његов прави отац, него само васпитач (Лк. 2, 51).

562. Постоје још и претпостављени, које треба поштовати одмах иза родитеља, слично као њих. То су они који се уместо родитеља старају о нашем васпитању, тј. старешине у училиштима и наставници; затим они који нас штите од нереда и несигурности у друштву, тј. грађанске власти; оне који нас штите силом закона, тј. судије; оне којима је царска власт поверила чување и заштиту друштвене безбедности од непријатеља, тј. војне старешине.

563. У Светом Писму се о обавезама према старешинама каже: *Подајте, дакле, свакоме што сте дужни: коме порезу - порезу, коме царину - царину, коме страх - страх, коме част - част* (Римљ. 13,7).

564. Свето Писмо овако говори о потчињености слугу господарима: *Робови, будите послушни својим господарима по телу, као Христу, са страхом и трепетом, у простоти срца својега, не радећи само привидно као да угађате људима, него као слуге Христове, творећи вољу Божију од срца* (Еф. 6, 5-6). *Слуге, будите покорни са сваким страхом господарима, не само добрима и благима него и грубима* (1. Петр. 2, 18).

565. Свето Писмо прописује и обавезе према деци, које одговарају обавезама према родитељима. *Не раздражујте децу своју, него их подижите у васпитању и науци Господњој* (Еф. 6, 4).

566. Свето Писмо о дужности пастира према духовној пастви говори овако: *Чувајте стадо Божије, које вам је поверено, и надгледајте га, не принудно, него добровољно, и по Богу, не због нечасног добитка, него од срца; нити као да господарите наследством Божијим; него будите углед стаду* (1. Петр. 5, 2-3).

567. О дужностима старешина и оних који владају Свето Писмо говори овако: *Господари, правду и једнакост указујте слугама, знајући да и ви имате Господа на небесима* (Кол. 4, 1).

568. Ако се догоди да родитељи или старешине захтевају нешто противно вери или закону Божијем, онда им треба рећи оно што су Апостоли рекли јудејским старешинама: *Судите, је ли право пред Богом да слушамо вас више него Бога* (Дап. 4,19).

569. Особина или врлина коју захтева пета заповест назива се послушношћу.

О ШЕСТОЈ ЗАПОВЕСТИ

Не убиј.

570. Шеста заповест забрањује убиство, тј. одузимање живота ближењем на било који начин.

571. Није свако одузимање живота убиство. Није безаконно убиство када се живот одузима по дужности, као што је:

- 1) када се преступник кажњава смрћу по закону;
- 2) када се непријатељ лишава живота у рату за одбрану

Отачаства.

572. О невољном убиству, тј. када до убиства долази случајно и без намере, треба размишљати овако. Невољни убица не може да се сматра невиним уколико није показао потребну предострожност којом је убиство могао да спречи. У сваком случају, по схватању Цркве, он има потребу за истинским очишћењем савести (покајањем).

573. Осим непосредног убиства било којим оруђем, овај злочин постоји и у следећим случајевима:

- 1) када судија осуди оптуженог за кога му је познато да је невин;
- 2) када неко крије или ослобађа убицу и самим тим омогућује му нова убиства
- 3) када би неко могао да избави ближњег од смрти али то не чини, нпр. када богати допусти да неко умре од глади;

4) када неко претешким радом и жестокиим казнама исцрпљује потчињене и тако убрзава њихову смрт; када неко неуздражањем или другим пороцима скраћује сопствени живот.

574. Од свих убистава највећи преступ представља самоубиство. Јер ако је противприродно убити другог човека, сличног нама, онда је још више противприродно убити самога себе. Наш живот не припада као својина нама, него Богу, Који нам га је и дао.

575. О двобојима као средству за решавање спорова треба размишљати овако. Будући да је решавање спорова ствар суда, а учесник двобоја се самовољно одлучује на поступак у коме смрт прети и њему и његовом супарнику, двобој подразумева три тешка престапа: противљење властима, убиство и самоубиство.*

576. Осим телесног постоји и духовно убиство. Духовно убиство потиче од саблазни - када неко ближњег заводи у неверовање или га увлачи у безаконја и самим тим подвргава његову душу духовној смрти. Спаситељ каже: *А који саблазни једнога од ових малих који верују у Мене, боље би му било да се обеси камен воденични о врат његов, и да потоне у дубину морску* (Мт. 18, 6).

577. Постоје још прикривенији облици убиства. У одређеној мери под овај грех могу се подвести сва дела и речи

* У Катихизису митрополита Филарета не говори се о утробном чедоморству званом „абортус“ - вештачком и насилном прекиду трудноће, као врсти убиста, јер у његово време утробна чедоморства нису били тако катастрофално распрострањена као данас. Света Црква утробно чедоморство осуђује као намерно убијање новозачетог и незаштићеног живота, тј. као најстрашније убиство са предумишљајем (*прим. прев.*)

усмерене против љубави, који нарушавају спокојство и безбедност ближњег, и, на крају, унутрашња мржња против њега, чак и када се не показује. *Сваки који мрзи брата својега јесте човек-оубица* (1. Јован. 3, 15).

578. Када се забрањује наношење штете ближњем, онда се самим тим заповеда, да се, колико је то могуће, чува живот и благостање ближњег.

579. У вези са тим треба да чинимо следеће:

- 1) да помажемо ближњима;
- 2) да служимо болеснима;
- 3) да тешимо тужне;
- 4) да олакшавамо положај несрећнима;
- 5) да се са свима опходимо кротко, са љубављу и савестима;
- 6) да се миримо са онима који се гневне;
- 7) да праштамо увреде и чинимо добра дела непријатељима.

О СЕДМОЈ ЗАПОВЕСТИ

Не чини прељубе.

580. Седмом заповешћу забрањује се прељуба.

581. Под прељубом се подразумева неколико грехова. Апостол Павле саветује да се те нечистоте *и не спомињу међу Хришћанима* (Еф. 5, 3). Само по нужди, ради чувања од тих грехова, потребно је именовати неке од њих:

- 1) блуд, тј. телесна љубав међу онима који нису у браку;
- 2) прељуба, када они који се налазе у браку своју љубав безаконито усмеравају ка особама са стране;
- 3) родоскврнуће, када се савезом налик на супружански сједињују блиски сродници*.

582. Спаситељ учи да се о прељуби суди овако: *Сваки који погледа на жену са жељом за њом, већ је учинио прељубу са њом у срцу своје* (Мт. 5, 28).

* Св. Филарет Московски не говори овде о низу блудних грехова којима је, авај, данашњи свет преплављен, а међу којима су, свакако, најприсутнији греси хомосексуализма, лезбејства и бисексуализма који су данас, у западној деохристијанизованој цивилизацији, као наводна „слобода сексуалне оријентације“, проглашени за основно „људско право“.

583. Да не бисмо пали у ту мислену, унутарњу прељубу, треба да избегавамо све што у срцу може да пробуди нечиста осећања, као на пример: сладострасне песме, плесове, ружне разговоре, неуздране игре и шале, разуздане представе, читање књига у којима се описује нечиста љубав, пијанство и сл. Треба се трудити, према Јеванђељу, и не гледати оно што саблажњава. *Ако те око твоје десно саблажњава, ископај га и баци од себе; јер ти је боље да погине један од удова твојих неголи све тело твоје да буде бачено у пакао* (Мт. 5, 29).

584. "Ископати око које саблажњава" - то значи да га треба ископати не руком, него вољом. Ко је тврдо одлучио да не гледа оно што саблажњава, тај је већ ископао око које га је саблажњавало.

585. Када се забрањује грех прељубе, онда се кроз то препоручују следеће добродетељи: супружанска љубав и верност, а за оне који то могу да понесу - потпуна чистота и целомудреност.

586. Свето Писмо овако говори о дужностима мужа и жене: *Мужеве, волите своје жене као што и Христос заволе Цркву и Себе предаде за њу* (Еф. 5, 25). *Жене, покоравате се својим мужевима као Господу. Јер муж је глава жени као што је и Христос глава Цркви, и Он је Спаситељ тела* (Мт. 5, 22-23).

587. Да бисмо избегавали блуд и живели целомудрено, Свето Писмо заповеда да своја тела чувамо у чистоти, јер су она удови Христови и храмови Духа Светога. Напротив, онај ко блуднички своме телу греши, тј. обещчашћује га, заражава болестима и наноси штету душевним способностима као што су машта и памћење (1. Кор. 6, 15, 18-19).

О ОСМОЈ ЗАПОВЕСТИ

Не кради.

588. Осма заповест забрањује крађу, тј. присвајање на било који начин онога што припада другима.

589. Постоје посебни греси који су забрањени овом заповешћу. Најважнији су:

- 1) пљачка, тј. јавно и насилно отимање туђе ствари;
- 2) крађа, тј. тајно отимање туђе ствари;
- 3) превара, тј. присвајање нечег туђег помоћу лукавства, када се на пример даје лажна (фалсификована) новчаница уместо праве, лоша роба уместо добре, када се закида помоћу лажног тега или мере, када се крије сопствено стање да би се избегло плаћање дугова, када се не испуњава оно што је обећано по питању услова или што стоји у тестаменту, када се скрива крадљивац и тако се оштећени лишава задовољења;
- 4) присвајање онога што је посвећено Богу и што припада Цркви;
- 5) када једни нечасно примају а други нечасно предају свештене дужности, не по достојанству, него ради користи;
- 6) примање мита, када узимају корист од потчињених или од оних којима суде, и у зависности од тога постављају недостојне, ослобађају криве, гоне невинне;
- 7) готованство, када добијају плату за посао који не обављају те тако и краду плату и ускраћују корист коју би могли

да донесу ономе за кога је требало да раде; такође, када имају снаге да раде, али уместо тога живе од милостиње;

8) лихварење, када под изговором неког права, но заправо нарушавањем праведности и човекољубља, на сопствену корист окрећу туђу својину, или туђи труд, или тежак материјални положај ближњих, нпр. када зајмодавци оптерећују дужнике каматом, када претпостављени исцрпљују потчињене прекомерним заповестима или радом, или ако у време глади хлеб продају по сувише високој цени.

590. Када се забрањују ови греси, тиме се истовремено препоручују следеће добродетељи:

- 1) несебичност;
- 2) верност;
- 3) правичноост;
- 4) милосрђе према сиротињи.

591. Онај ко није милосрдан према сиромашнима такође греша против осме заповести ако би имао чиме да им помогне. Јер све што имамо припада управо Богу, а сувишак нам се даје по Провиђењу Божијем како бисмо помагали сиромашнима; а ако им не дајемо од свога сувишка, онда тиме отимамо или скривамо оно што њима припада и што представља дар Божији.

592. Постоји још узвишенија добродетель која стоји наспрот гресима против осме заповести. Таква добродетель, коју Јеванђеље налаже не као обавезу за све, него као савет онима који ревнују на подвизима побожности, јесте потпуно нестицање, тј. одрицање од сваке својине. *Ако хоћеш савршен да будеш, иди продај све што имаш и подај сиромасима, и имаћеш благо на небу, па хајде за мном* (Мт. 19, 21).

О ДЕВЕТОЈ ЗАПОВЕСТИ

Не сведочи лажно на ближњег својега.

593. Деветом заповешћу забрањује се лажно сведочење на ближњег, а такође и свака лаж.

594. Као лажно сведочење забрањено је:

- 1) лажно сведочење на суду;
- 2) лажно сведочење ван суда - када некога клевету иза леђа, или када га у лице неправедно оптужују.

595. Није дозвољено прекоревати друге због њихових порока. Јеванђеље не дозвољава да судимо о пороцима и недостацима ближњих, осим ако смо на то обавезни нашим позивом, и разобличује оне који чине чине супротно исправљајући их примером кротости: *Не судите да вам се не суди* (Мт. 7, 1).

596. Недозвољива је и лаж код које постоји намера да се нанесе штета ближњем, јер је она несагласна са љубављу и уважавањем према ближњем и није достојна човека, а нарочито Хришћанина, као онога ко је створен за истину и љубав. *Зато, одбацивши лаж, говорите истину сваки са својим ближњим; јер смо удови један другоме* (Еф. 4, 25).

597. Да бисмо избегавали грехе против девете заповести треба да обуздавамо језик. *Јер који хоће да љуби живот и види*

дане добре, нека уздржи језик свој од зла, и усне његове да не говоре преваре (1. Петр. 3, 10). Ако неко од вас мисли да је побожан, а не зауздава језика својега, него вара срце своје, његова је побожност узалуд (Јаковљ. 1, 26).

О ДЕСЕТОЈ ЗАПОВЕСТИ

Не пожели ништа што је туђе.

598. Десетом заповешћу забрањују се жеље које противрече љубави према ближњем, и, што је нераскидиво повезано са жељама, помисли које тој љубави противрече.

599. Забрањују се не само зла дела, него злобне жеље и помисли. Као прво, зато што када у души постоје злобне жеље и помисли, она већ постаје нечиста пред Богом и недостојна Бога; Соломон каже: *Мрске су Господу мисли зле* (Прич. 15, 26). Стога се треба очистити од ових унутарњих нечистота, како учи Апостол: *Очистимо себе од сваке нечистоте тела и духа, творећи светињу у страху Божијем* (2. Кор. 7,1). Као друго, зато што је потребно угушити греховне жеље и помисли да би се предупредила греховна дела, јер се греховна дела рађају из њих као из семена, као што је речено: *Јер из срца излазе зле помисли, убиства, прељубе, блуд, крађе, лажна сведочења, хуле* (Мт. 15, 19). *Него свакога искушава сопствена жеља, која га маме и вара. Тада жеља затрудневши рађа грех, а грех учињен рађа смрт* (Јаковљ. 1, 14-15).

600. Када се забрањује да се пожели било шта што има ближњи, тиме се забрањује страст која се зове завист.

601. Речима "не пожели жене ближњег свога" забрањују се сладострасне мисли и жеље, тј. унутарња прељуба.

602. " *Не пожели дом ближњег свога, ни њиву његову, ни слугу његовог, ни слушкињу његову, ни вола његовог, ни магарца његовог, нити било које живинче његово, ни било шта друго што припада ближњем твоме*" - овим речима забрањују се користољубиве и властољубиве помисли.

603. Сходно овим забранама десета заповест нам налаже следеће обавезе:

- 1) чувати чистоту срца;
- 2) бити задовољан оним што имаш.

604. За очишћење срца нарочито је неопходно често и усрдно призивање Имена Господа нашег Исуса Христа.

КАКО СЕ КОРИСТИТИ ПРАВОСЛАВНИМ УЧЕЊЕМ О ВЕРИ И ПОБОЖНОСТИ

605. Да би нам учење о вери и побожности било од користи, треба на делу да извршавамо оно што смо сазнали, и то под претњом тешке осуде за неизвршавање. *Кад ово знате, блажени сте ако то творите* (Јн. 13, 17). *А онај слуга који је знао вољу господара својега и није приправио нити учинио по вољи његовој, биће много бијен* (Лк. 12, 47).

606. Када видимо у себи грех, онда треба не само брзо да принесемо покајање и тврдо да одлучимо да убудуће грех избегавамо, него и да се трудимо, колико је могуће, да изгладимо учињену саблазан или штету одговарајућим добрим делима. Тако је поступио цариник Закхеј када је рекао Господу: *Господе, ево пола имања свога даћу сиромасима, и ако кога нечим оштетих, вратићу четвороструко* (Лк. 19,8).

607. Када нам се учини да смо извршили неку заповест, треба да предуземо следећу меру опреза - своје срце треба да управимо по речима Господа нашег Исуса Христа: *кад извршите све што вам је заповеђено, говорите: ми смо непотребне слуге, јер смо учинили што смо дужни учинити* (Лк. 17, 10).

САДРЖАЈ

Основни појмови вере православне	5
О Божанском Откривењу	7
О Светом Предању и Светом Писму	9
О Светом Писму	12
Садржај православног вероучења	19
О ВЕРИ ПРАВОСЛАВНОЈ	
О Символу Вере уопште и о његовом пореклу	23
О члановима Символа Вере	26
О првом члану Символа Вере - „Верујем у једнога Бога Оца Сведржитеља...”	27
О другом члану Символа Вере - „И у једнога Господа Исуса Христа...”	36
О трећем члану Символа Вере - „Који је ради нас људи и ради нашега спасења...”	39
О четвртм члану Символа Вере - „Који је распет за нас у време Понтија Пилата...”	47
О петом члану Символа Вере - „Који је васкрсао у трећи дан по Писму”	51
О шестом члану Символа Вере - „Који се вазнео на Небеса...”	54
О седмом члану Символа Вере - „И Који ће опет доћи са славом да суди ...”	55
О осмом члану Символа Вере - „И у Духа Светога, Господа Животворнога...”	58

О деветом члану Символа Вере -	
„У једну, свету, саборну и апостолску Цркву“	61
О десетом члану Символа Вере -	
„Исповедам једно Крштење за отпуштење грехова“	70
О једанаестом члану Символа Вере -	
„Чекам васкрсење мртвих“	85
О дванаестом члану Символа Вере -	
„И живот будућега века. Амин.“	88
О НАДИ ПРАВОСЛАВНОЈ	
Шта је то хришћанска нада	93
О молитви	94
О Молитви Господњој (Оченашу)	96
Учење о Блаженствима	103
О првој заповести Блаженстава -	
„Блажени сиромашни духом јер је њихово Царство Небеско“	105
О другој заповести Блаженстава -	
„Блажени они који плачу јер ће се утешити“	107
О трећој заповести Блаженстава -	
„Блажени кротки, јер ће наследити земљу“	108
О четвртој заповести Блаженстава -	
„Блажени гладни и жедни правде јер ће се наситити“	109
О петој заповести Блаженстава -	
„Блажени милостиви јер ће помиловани бити“	111
О шестој заповести Блаженстава -	
Блажени чисти срцем јер ће Бога видети“	113
О седмој заповести Блаженстава -	
„Блажени миротворци, јер ће се синовима Божијим назвати“	114
О осмој заповести Блаженстава -	
„Блажени изгани правде ради, јер њихово је Царство Небеско“	115
О деветој заповести Блаженстава -	
„Блажени сте и ви ако вас успрогоне и узсрамоте...“	116

ЉУБАВ ПРАВОСЛАВНА

О савезу вере и љубави	119
О закону Божијем и о заповестима	121
О подели заповести Божијих на две таблице	123
О првој заповести -	
„Ја сам Господ Бог Твој...“	124
О другој заповести -	
„Не прави себи идола нити каква лика...“	130
О трећој заповести -	
„Не узимај узалуд Имена Господа Бога свога“	133
О четвртој заповести -	
„Сећај се дана одмора да га светкујеш...“	135
О петој заповести -	
„Поштуј оца и матер своју...“	139
О шестој заповести -	
„Не убиј“	144
О седмој заповести -	
„Не чини прељубе“	147
О осмој заповести -	
„Не кради“	149
О деветој заповести -	
„Не сведочи лажно против ближњега свога“	151
О десетој заповести -	
„Не пожели ништа што је туђе“	153

КАКО СЕ КОРИСТИТИ ПРАВОСЛАВНИМ

УЧЕЊЕМ О ВЕРИ И ПОБОЖНОСТИ	150
----------------------------------	-----

